

NACIONALNA ALIJANSA ZA LOKALNI EKONOMSKI RAZVOJ

ANALIZA PORESKOG I NEPORESKOG OPTEREĆENJA POČETNIKA U POSLOVANJU

Beograd, oktobar 2017.

NASLOV

Analiza poreskog i neporeskog opterećenja početnika u poslovanju

ANALIZU PRIREDILA

Irena Đorđević, NALED

MENTOR

Jelena Bojović, NALED

RECENZENTI

dr Marko Tmušić, Fakultet političkih nauka

Milan Kecman, doktorand, Univerzitet u Beogradu, Ekonomski fakultet

ZAHVALNOST

Posebnu zahvalnost za doprinos izradi analize dugujemo sledećim institucijama i organizacijama: Agencija za privredne registre, Centralni registar obaveznog socijalnog osiguranja, Ekonomski institut, ENECA, Fiskalni savet, Fondacija za razvoj ekonomske nauke, Nemačka razvojna saradnja, Republički sekretarijat za javne politike, Udruženje vlasnika računovodstvenih agencija.

OBAVEŠTENJE O AUTORSKOM PRAVU

© 2017 NALED

Ova publikacija je nastala u okviru saradnje NALED-a i Fakulteta političkih nauka. Ovim se daje dozvola za korišćenje, kopiranje i distribuciju sadržaja ovog dokumenta isključivo u neprofitne svrhe i uz odgovarajuće naznačenje imena, odnosno priznavanje autorskih prava NALED-a. Učinjeni su svi naponi kako bi se osigurala pouzdanost, tačnost i ažurnost informacija iznetih u ovom dokumentu. NALED ne prihvata bilo kakav oblik odgovornosti za eventualne greške sadržane u dokumentu ili nastalu štetu, finansijsku ili bilo koju drugu, proisteklu iz ili u vezi sa korišćenjem ovog dokumenta.

SADRŽAJ

Rezime	4
1. Analiza stanja	5
2. Metodologija	7
3. Pravni oblici poslovanja u Srbiji	8
3.1 Razvrstavanje pravnih lica	10
4. Analiza procedure registrovanja poslovanja i pratećih troškova	11
4.1 Osnivanje preduzeća	11
5. Porezi u Srbiji	14
5.1 Poreski tretman privrednih društava	15
5.2 Poreski tretman preduzetnika	18
5.2.1 Paušalno oporezivanje	18
5.2.2 Preduzetnici u sistemu vođenja poslovnih knjiga	21
6. Programi podrške zapošljavanju i samozapošljavanju	24
7. Uporedni prikaz	28
8. Zaključak: Ka smanjenju poreskog i neporeskog opterećenja početnika u poslovanju....	49
9. Rečnik pojmova	54
10. Prilozi	55
10.1 Programi podrške zapošljavanju i samozapošljavanju	55
10.2 Hartz reforme u Nemačkoj	57
11. Bibliografija	60

REZIME

Cilj ove studije je da odgovori na dva pitanja. Prvo je – koliki su stvarni troškovi započinjanja poslovanja u Srbiji, zajedno sa mesečnim izdacima na račun poreza i doprinosa? Pomoću simulacije, korišćenjem odgovarajućih pretpostavki i informacija u vezi sa „cenom“ osnivanja društva, utvrđeno je da je za osnivanje jednog društva sa ograničenom odgovornošću potrebno izdvojiti od 10.370 dinara do 57.370 dinara, dok su u slučaju registrovanja preduzetničke radnje troškovi su manji i kreću se od 4.610 dinara do 31.610 dinara. Relativno veliki opseg projektovanih troškova rezultat je korišćenja različitih pretpostavki u predviđanju, međutim ova razlika u troškovima se kompenzuje mesečnim iznosom koji početnici moraju da izdvajaju za poreze i doprinose. Na primeru jednog preduzetnika i jednog društva sa ograničenom odgovornošću izračunato je da preduzetnik u proseku mora da izdvoji od 12.245 dinara do 32.892 dinara, a društvo sa ograničenom odgovornošću 14.813,48 dinara mesečno kako bi platili poreze i doprinose. **To znači da i ukoliko ne ostvaruju nikakve prihode, početnici tokom prve godine moraju da plate od 151.550 do 426.314 dinara (preduzetnik) odnosno od 188.126 do 235.126 dinara (privredno društvo) za troškove osnivanja i poreze i doprinose.** Ukupni troškovi započinjanja poslovanja u Srbiji značajno variraju u

zavisnosti od pravne forme, lokalne samouprave u kojoj je poslovanje registrovano i drugih opcionih troškova koji su uzeti u razmatranje.

Drugo pitanje na koje ova studija nastoji da odgovori jeste – da li je moguće reformisati sistem poreza i doprinosa kako bi se postojeće poresko i neporesko opterećenje početnika smanjilo? U poređnom analizom se pokušali smo da identifikujemo neki od mehanizama za olakšavanje započinjanja poslovanja, a onaj koji nam se čini najefikasniji i najdugoročniji jeste **oslobađanje početnika od plaćanja poreza i doprinosa u periodu do godinu dana od datuma registrovanja.** Zemlje koje su prepoznale značaj ove mere i oslobodile početnike plaćanja poreza u ograničenom vremenskom periodu jesu Albanija, Indija, Irska, Kina, Letonija i Singapur. Na ovaj način preduzetnicima se olakšava početak poslovanja jer je teško očekivati da neko ko je tek započeo poslovanje i nema prihoda u početnoj fazi, počne da plaća obaveze državi čim se registruje. Pretpostavlja se da bi oslobađanje podstaklo mlade da se odvaže i započnu sopstveni biznis, usmerilo ih da se u startu odluče za poslovanje u legalnim tokovima, i učinilo mala preduzeća konkurentnijim i dovelo do smanjenja nezaposlenosti među mladima.

1. ANALIZA STANJA

Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku, u Srbiji je u četvrtom kvartalu 2016. godine **stopa nezaposlenosti među mladima starosti od 15 do 24 godine iznosila 31.3%¹ - gotovo tri puta je viša nego što je opšta stopa nezaposlenosti (13%)**. U poređenju sa zemljama Evropske unije (EU), gde prema podacima Eurostata iz februara 2017. stopa nezaposlenosti u proseku iznosi 18.5%, Srbija ima nižu stopu nezaposlenosti među mladima jedino od Grčke (45.2%), Španije (41.5%) i Italije (35.2%), dok je najniža stopa nezaposlenih mladih u Nemačkoj (6.6%)². Prema podacima Evropske komisije³, u Srbiji je stopa nezaposlenosti mladih sa visokim obrazovanjem u prvoj godini nakon diplomiranja 41.5% od ukupnog broja studenata koji su diplomirali. Dalje, **samozapošljavanje kao oblik radne aktivnosti je u Srbiji među ovom kategorijom retka pojava – svega 7.8% ima status poslodavca ili inokosno zaposlenih**. Ukupan broj registrovanih samozaposlenih mladih iznosi 30.900, od čega su 1.8% poslodavci, 6% inokosno zaposleni i 11.5%

¹ Ovde treba napomenuti da je u Anketi o radnoj snazi obuhvat zaposlenosti široko postavljen, tako da obuhvata i rad u neformalnom sektoru čime se stvarna slika nezaposlenosti u Srbiji zamagluje. Više u: Anketa o radnoj snazi, IV kvartal 2016., Republički zavod za statistiku, <http://www.stat.gov.rs/WebSite/repository/documents/00/02/41/85/RS10-047-srb.pdf> (Pristupljeno 25. februara 2017.)

² Unemployment statistics, http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Unemployment_statistics (Pristupljeno 17. februar 2017.)

³ *From University to Employment: Higher Education Provision and Labour Market Needs In the Western Balkans - Synthesis Report*, Dostupno na: https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/2016-higher-education-labour-market-balkans_en.pdf (Pristupljeno 20. februara 2017.)

rade bez zarade kao članovi domaćinstva. Prema rezultatima ankete *Tranzicija mladih žena i muškaraca na tržištu rada Republike Srbije*⁴ sprovedene među studentima, čak 48.2% izjavilo je da se nada poslu u javnom sektoru, svega 15.3% bi želelo da radi u privatnom sektoru, dok se 34.2% izjasnilo da bi voleli da rade od kuće. Ključni motiv za započinjanje poslovanja u Srbiji je nemogućnost pronalaska posla, a kao najveći izazovi za startovanje sopstvenog posla navedeni su nedostatak finansijskih sredstava, pravni propisi i konkurencija na tržištu. Kada je reč o sredstvima za započinjanje poslovanja, gotovo četvrtina je odgovora da im nije potreban nikakav početni kapital da bi pokrenuli preduzeće, polovina je novac nabavila od prijatelja ili porodice, dok se petina služila sopstvenom ušteđevinom.

Prema istraživanju Ekonomskog instituta iz 2016. godine pod nazivom *Analiza regulatornog okvira preduzetništva tri najperspektivnije delatnosti, sa predlogom pojednostavljenja poslovanja za mlade preduzetnike*⁵, na osnovu fokus grupa sa 55 mladih preduzetnika iz Srbije, opšti problemi za razvoj preduzetništva su sledeći:

- **Nerazvijena preduzetnička kultura i nestimulativno poslovno okruženje:** česta promena propisa, neadekvatna kontrola poslovanja, značajno administrativno opterećenje poslovanja

⁴ Marjanović D. (2016), *Tranzicija mladih žena i muškaraca na tržištu rada Republike Srbije*, Međunarodna organizacija rada, str. 15

⁵ Filipović S., Kisić- Zajčenko S., Cvijović J., Reljić M., (2016). *Analiza regulatornog okvira preduzetništva tri najperspektivnije delatnosti, sa predlogom pojednostavljenja poslovanja za mlade preduzetnike*, Ekonomski institut

i nerazvijanje preduzetničkog duha na nižim nivoima obrazovanja.

- **Nedostatak potrebnih preduzetničkih znanja:** nedostatak informacija u vezi sa procedurom registrovanja preduzeća, nepoznavanje propisa i administrativnih procedura koje uređuju dalji tok poslovanja. Ispitanici su naveli i da mladi preduzetnici u početnim fazama poslovanja nemaju na raspolaganju posebne kreditne linije, namenjene za start up nego standardne kredite koje karakterišu visoke kamate i troškovi obezbeđenja. Pored toga, preduzetnici koji posluju kraće od godinu dana ne mogu da konkurišu za kredite kod banaka ili fondova zbog nedostatka poslovne i kreditne istorije, ponuda subvencionisanih kredita nije dovoljna, te je očigledno da na domaćem finansijskom tržištu nedostaju mikro kreditne linije.
- **Potreba za mentorstvom:** zbog nedovoljnog prethodnog znanja iz oblasti poslovanja, ispitanici su istakli korisnost mentorstva koje bi obuhvatalo i savetovanje pre registrovanja firme, uključujući pisanje biznis plana i obezbeđenje pristupa informacijama o svim elementima koji čine poslovni proces⁶.
- **Visoko poresko opterećenje⁷:** Opterećenje fiskalnim i parafiskalnim nametima u početnoj fazi poslovanja, sa posebnim akcentom na porez na dohodak i doprinose na obavezno

⁶ Određeni broj učesnika se prijavljivao na programe obuke koje je organizovala NSZ, ali nisu bili zadovoljni tim programima jer nisu dobili znanja, veštine i informacije koje su im bile potrebne.

⁷ Ovaj argument je od posebne važnosti za predmetnu analizu i predstavlja impuls za istraživanje kako bi se uz verifikaciju određenih rezultata koncipirale mere za politike koje treba da omoguće lakše započinjanje poslovanja.

socijalno osiguranje, predstavljaju jedan od ključnih problema. S obzirom na to da plaćanje poreza i doprinosa predstavlja veliki problem u početnim fazama poslovanja, *preduzetnici su iskazali potrebu za oslobađanjem od tih plaćanja u periodu od šest meseci do godinu dana*. Oni smatraju da bi bilo pravednije da postoji definisan period poslovanja koji neće biti oporezovan i/ili u kome će značajno biti smanjeni porezi i doprinosi. Visoki troškovi poreza i doprinosa kao posledicu imaju neprijavlivanje punog iznosa zarada i destimulišu potencijalne preduzetnike koji razmišljaju o registrovanju delatnosti čim utiču na povećanje broja onih koji posluju u „sivoj zoni“.

Dodatno, obračun poreza na prihod preduzetnicima koji nisu registrovani kao privredna društva često predstavlja problem. Za preduzetnike paušalce postoje značajne razlike u nivou utvrđivanja visine poreza u zavisnosti od opštine u kojoj su registrovani. Prilikom smanjenja obima poslovanja, preduzetnici su u obavezi da plaćaju porez po ranije procenjenom nivou prihoda, a zatim tek šest meseci kasnije mogu da podnesu zahtev za promenu. U određenim slučajevima kada dođe do prekida kontinuiteta poslovanja zbog nedostatka posla, problem predstavlja to što ne postoji mogućnost da se više puta „zamrzne“ status i preduzetnik oslobodi od plaćanja poreza imajući u vidu da u tom periodu nema priliva sredstava.

Posledice ovakvih uslova za započinjanje poslovanja jesu da se jako mali broj mladih odlučuje da započne sopstveni biznis, i da veliki deo onih koji pokrene posao ugasi firmu već u prvoj godini od registrovanja ili nastavi da funkcioniše u sivoj zoni.

2. METODOLOGIJA

Cilj ovog rada jeste da se pomoću desk istraživanja sa uvidom u važeći normativni okvir, kao i dostupnih relevantnih publikacija za temu od interesa i u skladu sa istim prikažu troškovi započinjanja poslovanja uz određeni stepen pojednostavljenja i uz korišćenje različitih pretpostavki baziranih na relevantnim izvorima. Pribavljanjem novih rezultata, korišćenjem podataka kao i različitih iskustvenih svedočanstava i sa jasnim uvidima u ekonomsku stvarnost u Srbiji, treba izvesti na odgovarajućim rezultatima zasnovane zaključke i preporuke.

Za potrebe rada najpre je definisana procedura registrovanja poslovanja, kao i pravni oblici u kojima je moguće poslovati u Srbiji i osnovna načela poreskih režima koji se primenjuju za odabrane forme vođenja posla. Zatim je na osnovu javno dostupnih informacija, podataka dobijenih na zahtev od relevantnih institucija i korišćenjem simulacije, dat prikaz troškova registracije zajedno sa približnim mesečnim iznosom koji početnik mora da plati po osnovu poreza i doprinosa. Na kraju, na osnovu statističkih podataka Nacionalne službe za zapošljavanje i Agencije za privredne registre dat je i prikaz ukupnih troškova koje bi mera oslobađanja početnika od plaćanja poreza i doprinosa u prvih godinu dana podrazumevala.

U analizi su predstavljeni i postojeći programi podrške zapošljavanju i samozapošljavanju u Srbiji, kao i efekti koje su oni do sad ostvarili. Zarad celovitosti uvida u poresko i neporesko opterećenje prilikom započinjanja poslovanja u Srbiji, dat je osvrt na druge države, njihove poreske politike koje se odnose na početnike, poreske olakšice i programe pomoći za start up kompanije. Poseban akcenat u delu

uporedne analize usmeren je na tri države: Nemačku, kao jednu od najpoželjnijih zemalja za započinjanje poslovanja, Mađarsku kao bivšu socijalističku zemlju koja danas ima jedan od najrazvijenijih start up ekosistema i Hrvatsku zarad uvida na koji način zemlje iz regiona tretiraju start up.

Na kraju, na osnovu uvida i rezultata dobijenih kompleksnom analizom, prikazan je set mera koje treba da se uzmu u razmatranje za ovu kategoriju preduzetnika prilikom koncipiranja poreskih politika i uopšteno ekonomskih politika u našoj zemlji. Simulacija troškova je rađena na primeru preduzetničke radnje / preduzeća čija je šifra delatnosti 62.01 – računarsko programiranje u skladu sa Uredbom o klasifikaciji delatnosti, i to:

1. privrednog društva u formi društva sa ograničenom odgovornošću (d.o.o.) koje se u skladu sa Zakonom o računovodstvu svrstava u mikro preduzeće;
2. preduzetnika u sistemu paušalnog oporezivanja;
3. preduzetnika koji vodi knjige u sistemu lične zarade odnosno samooporezivanja.

Ciljne grupe ove analize su:

- **Svršeni srednjoškolci i studenti:** ukidanje opterećenja i nameta na početku poslovanja mladog čoveka pomoglo bi mu da ostvari svoje preduzetničke inicijative i održi stabilan i profitabilan posao.
- **Studenti povratnici:** budući da je Srbija jedna od vodećih zemalja po „odlivu mozgova“ – mladi obrazovani ljudi koji kako zbog potrage za poslom tako i zbog mogućnosti za stručnim usavršavanjem svake godine u hiljadama napuštaju zemlju, ideja je da se

predložene olakšice odnose i na one koje odluče da se vrate u Srbiju i u njoj započnu svoje poslovanje. Time bi se stvorilo povoljno okruženje za povratak obrazovanog kadra u Srbiju i ujedno smanjio broj mladih koji odlučuju da odu.

- **Lica sa evidencije Nacionalne službe za zapošljavanje:** s obzirom na to država već ovim osobama uplaćuje deo socijalnih doprinosa, a onima koji ostvaruju pravo isplaćuje i novčanu

naknadu za slučaj nezaposlenosti, kao i posebnu novčanu naknadu licima koja su utvrđena kao višak zaposlenih, preraspodela tih sredstava za troškove poreskog oslobođenja početnika dala bi više efekata, a ova lica aktivirala kroz započinjanje sopstvenog poslovanja.

Detaljnija terminološka određenja pojmova korišćenih u analizi data su na kraju rada, u odeljku pod nazivom Rečnik pojmova.

3. PRAVNI OBLICI POSLOVANJA U SRBIJI

Osnivanje, organizacija i registracija privrednih društava i ostalih oblika organizovanja uređeni su Zakonom o privrednim društvima ("Sl. glasnik RS", br. 36/2011, 99/2011, 83/2014 - dr. zakon i 5/2015 - U daljem tekstu ZPD), Zakonom o postupku registracije u Agenciji za privredne registre ("Sl. glasnik RS", br. 99/2011 i 83/2014), Pravilnikom o sadržini registra privrednih subjekata i dokumentaciji potrebnoj za registraciju ("Sl. glasnik RS", br. 42/2016) i Odlukom o naknadama za poslove registracije i druge usluge koje pruža Agencija za privredne registre ("Sl. glasnik RS", br. 119/2013, 138/2014, 45/2015, 106/2015, 32/2016 i 60/2016).

Jedan od prvih koraka prilikom započinjanja sopstvenog poslovanja jeste odluka o pravnom obliku firme. Zakon o privrednim društvima prepoznaje dva osnovna pravna oblika⁸: preduzetnik i privredno društvo.

Preduzetnik je poslovno sposobno fizičko lice koje obavlja delatnost u cilju

ostvarivanja prihoda i koje je kao takvo registrovano u skladu sa zakonom o registraciji.⁹ Dakle, reč je o pojedincu (fizičkom licu) koji poseduje dozvolu za legalno obavljanje određenog posla. Pravni položaj preduzetnika, tj. pojam, registracija delatnosti, imovina i odgovornost za obaveze, poslovno ime, sedište, delatnost, prekid obavljanja delatnosti, i gubitak svojstva preduzetnika, propisani su čl. 83. do 92. Zakona o privrednim društvima¹⁰. Prednosti organizovanja u preduzetnički oblik su višestruke:

- preduzetnik nesmetano raspolaže ostvarenom dobiti, odnosno sredstvima koja su ostvarena delovanjem preduzetnika;
- procedura registrovanja u Agenciji za privredne registre je jeftinija i brža;

⁸ Pored ova dva oblika druge forme jesu ogranak privrednog društva, predstavništvo stranog privrednog društva, poslovno udruženje i drugi oblici organizovanja. Za potrebe ovog rada, biće razmotrene forme preduzetnika i privrednih društava.

⁹ Registracija preduzetnika, saglasno članu 5. ZPD obavlja se u skladu sa Zakonom o postupku registracije u agenciji za privredne registre ("Sl. glasnik RS", br. 99/2011).

¹⁰ Zakon o privrednim društvima ("Sl. glasnik RS", br. 36/2011, 99/2011, 83/2014 - dr. zakon i 5/2015)

- preduzetnici mogu biti paušalno oporezovani, bez obaveze vođenja knjiga¹¹;
- povoljniji je zakonski tretman, niže su takse, ali i kazne.

Ipak, ova pravna forma ima i svoje nedostatke¹²:

- preduzetnik za sve obaveze nastale u vezi sa obavljanjem svoje delatnosti odgovara celokupnom svojom imovinom, uključujući i imovinu stečenu u vezi sa obavljanjem delatnosti;
- svoje poslovanje preduzetnik ne može da prenese na drugo lice;
- nema mogućnosti dokapitalizacije poslovanja primanjem partnera;
- posao postoji dok ga preduzetnik kao vlasnik obavlja.

S druge strane, **privredno društvo (preduzeće)** je pravno lice koje obavlja delatnost u cilju sticanja dobiti. Društvo stiče svojstvo pravnog lica registracijom u skladu sa zakonom kojim se uređuje registracija privrednih subjekata i ima pretežnu delatnost, a može obavljati i sve druge delatnosti koje nisu zakonom zabranjene. Dodatno, preduzeće može imati različite pravne forme¹³:

1. *ortačko društvo* (o.d.) - društvo dva ili više ortaka koji su neograničeno solidarno odgovorni celokupnom svojom imovinom za obaveze društva.
2. *komanditno društvo* (k.d.) - najmanje dva člana, od kojih najmanje jedan za obaveze društva odgovara neograničeno solidarno

(komplementar), a najmanje jedan odgovara ograničeno do visine svog neuplaćenog, odnosno neunetog uloga (komanditor).

3. *društvo s ograničenom odgovornošću* (d.o.o.) - jedan ili više članova društva imaju udele u osnovnom kapitalu, s tim da ne odgovaraju za obaveze društva¹⁴.
4. *akcionarsko društvo* (a.d.) - osnovni kapital je podeljen na akcije koje ima jedan ili više akcionara koji ne odgovaraju za obaveze društva¹⁵.

Iako je moguće registrovati ortačko, komanditno i akcionarsko društvo, društvo s ograničenom odgovornošću je daleko najzastupljenija forma preduzeća. Razlog leži u ograničenoj odgovornosti - društvo sa ograničenom odgovornošću za svoje obaveze odgovara samo osnivačkim ulogom. Vlasnici, osnivači i direktori, iako mogu biti prekršajno i krivično odgovorni po raznim osnovama, ne odgovaraju sopstvenom imovinom (sem u slučaju nekih teških zloupotreba i kriminalnih radnji). Takođe, društvo sa ograničenom odgovornošću kao pravna forma ne mora da ima zaposlene, već mora da ima zastupnika – odgovorno lice, koje ne mora biti zaposleno u samom preduzeću. To odgovorno lice može da radi bez naknade, i u tom slučaju društvo sa ograničenom odgovornošću plaća samo porez na dobit

¹¹ Osim poslovne knjige o ostvarenom prometu paušalno oporezovanih obveznika

¹² U pravu si!: sam svoj gazda!: vodič kroz samozapošljavanje, Fond B92, Beograd, 2012.

¹³ Zakon o privrednim društvima ("Sl. glasnik RS", br. 36/2011, 99/2011, 83/2014 - dr. zakon i 5/2015)

¹⁴ Osim u slučajevima predviđenim članom 18. ovog zakona. Smatraće se da postoji zloupotreba naročito ako to lice:

- 1) upotrebi društvo za postizanje cilja koji mu je inače zabranjen;
- 2) koristi imovinu društva ili njome raspolaže kao da je njegova lična imovina;
- 3) koristi društvo ili njegovu imovinu u cilju oštećenja poverilaca društva;
- 4) radi sticanja koristi za sebe ili treća lica umanjivši imovinu društva, iako je znalo ili moralo znati da društvo neće moći da izvršava svoje obaveze.

¹⁵ Osim u slučaju iz člana 18. ovog zakona.

kada na kraju poreskog perioda bude određen. Ukoliko je društvo sa ograničenom odgovornošću poslovalo bez dobiti, onda neće ni platiti porez.

Međutim, iako je društvo sa ograničenom odgovornošću veoma povoljna pravna forma za mala preduzeća, čim počne da se razvija i zapošljava ljude, navedene prednosti (mali troškovi dok je firma mlada, dok ne prihoduje puno i ne zapošljava ljude) polako nestaju praćene sve većim obavezama prema državi.

Dodatno, raspolaganje novcem koji se nalazi na računu društva sa ograničenom odgovornošću veoma je ograničeno i mora da bude u skladu sa navedenim rashodima, koji se priznaju kao odbitna stavka od oporezive dobiti.

Ukoliko se novac podiže sa računa, moraju da postoje validni i opravdani dokazi za podignuta sredstva (prikupljeni računi, nalozi za službena putovanja i slično).

3.1 Razvrstavanje pravnih lica

Razvrstavanje pravnih lica vrši se prema veličini u skladu sa kriterijumima i graničnim vrednostima iz člana 6. Zakona o računovodstvu¹⁶ na osnovu podataka iz redovnog godišnjeg finansijskog izveštaja za izveštajnu godinu.

Privredna društva se razvrstavaju na mikro, mala, srednja i velika u zavisnosti od prosečnog broja zaposlenih, poslovnog prihoda i prosečne vrednosti poslovne imovine, utvrđene na dan sastavljanja redovnog godišnjeg finansijskog izveštaja za izveštajnu godinu¹⁷. Za pripadnost određenoj kategoriji, potrebno je da pravna lica ne prelaze dva od sledećih kriterijuma:

Tabela 1: Kriterijumi razvrstavanja pravnih lica prema veličini

Kriterijumi	Mikro	Mala	Srednja	Velika
Prosečan broj zaposlenih	10	50	250	>250
Poslovni prihod (EUR) *	700.000	8.800.000	35.000.000	>35.000.000
Prosečna vrednost poslovne imovine (EUR) **	350.000	4.400.000	17.500.000	>17.500.000

* Sve vrednosti iskazane u evrima obračunavaju se u dinarskoj protivvrednosti

** Prosečna vrednost poslovne imovine računa se kao aritmetička sredina vrednosti na početku i na kraju poslovne godine.

¹⁶ Zakon o računovodstvu, ("Sl. glasnik RS", br. 62/2013)

¹⁷ Osim privrednih društava, Zakonom o računovodstvu razvrstavanju na mikro, mala srednja i velika preduzeća podležu i zadruge, ustanove koje obavljaju delatnost radi sticanja dobiti, druga pravna lica u smislu Zakona i ogranci stranih pravnih lica.

4. ANALIZA PROCEDURE REGISTROVANJA POSLOVANJA I PRATEĆIH TROŠKOVA

Bez obzira na pravni oblik firme, prilikom registrovanja poslovanja potrebno je proći kroz nekoliko obaveznih koraka. Neki od njih zajednički su za preduzeća i preduzetnike, dok su neki (npr. registracija i objava osnivačkog akta) obavezni samo za preduzeća, a podrazumevaju određene troškove u vidu taksi i naknada.

4.1 Osnivanje preduzeća

U nastojanju da se dođe do najpribližnije cene pokretanja poslovanja u formi preduzeća, obračun potencijalnih troškova je rađen na modelu privrednog društva u formi društva sa ograničenom odgovornošću (d.o.o.), čija je šifra delatnosti 62.01 – računarsko programiranje u skladu sa Uredbom o klasifikaciji delatnosti¹⁸.

Prvi korak jeste **postupak registracije u Agenciji za privredne registre (APR)**. Članom 42. Zakona o postupku registracije u Agenciji za privredne registre predviđeno je da za postupak registracije, evidentiranja, objavljivanja, rezervacije naziva, postupke po ostalim zahtevima, kao i za druge usluge koje pruža Agencija, podnosilac prijave ili zahteva plaća naknadu u skladu sa propisima kojima se uređuje položaj i nadležnost Agencije¹⁹. Naknada za registraciju osnivanja iznosi 4.900 dinara, a prilikom podnošenja prijave za osnivanje uplaćuje se i naknada za registraciju i objavljivanje osnivačkog akta u iznosu od 1.000 dinara. Dodatno, za rezervaciju naziva

firme, opciono naknada iznosi još 1.000 dinara.

Nakon uplaćenih naknada APR-u, sledeći koraci su **izrada i overa osnivačkog akta kao i OP obrasca** (obrazac overenih potpisa lica za zastupanje). Kada je reč o izradi osnivačkog akta, početnik u poslovanju ima mogućnost da ga sam sastavi, međutim neretko se dešava da oni nemaju znanja kako to da urade pa za to angažuju advokata. Cena izrade osnivačkog akta i statuta kreće se od 20.000 dinara do više od 200.000 dinara za velika akcionarska društva²⁰. Dalje, overa osnivačkog akta i OP obrasca od marta 2017. godine se vrši kod javnih beležnika (notara)²¹. Overa je neophodna za završetak procedure registracije u APR-u, kao i za potrebe otvaranja bankovnog računa i prijave Poreskoj upravi. Visina ovih naknada razlikuje se u slučaju osnivačkog akta od iznosa osnovnog kapitala, kao i od broja potpisa koje je potrebno overiti. Naknada za overu osnivačkog akta iznosi 360 dinara po

²⁰ Podatak dobijen na osnovu konsultacija sa advokatskim kućama.

²¹ Prema članu 29. Zakona o overavanju potpisa, rukopisa i prepisa (Sl.glasnik RS br. 93/2014, 22/2015) osnovni sudovi i opštinske uprave zadržavaju nadležnost za overavanje potpisa, rukopisa i prepisa do 1. marta 2017. godine. I posle 1. marta 2017. godine, a do imenovanja javnih beležnika u gradovima i opštinama za koje nisu imenovani javni beležnici potpise, rukopise i prepise će overavati osnovni sudovi, sudske jedinice, kao i prijemne kancelarije osnovnih sudova, te opštinske uprave kao povereni posao. Sudovi, odnosno opštinske uprave koje su zadržale nadležnost za overavanje potpisa, rukopisa i prepisa, te poslove obavljaju shodno primeni odredaba Zakona o overavanju potpisa, rukopisa i prepisa i Zakona o javnom beležništvu.

¹⁸ Uredba o klasifikaciji delatnosti ("Sl. glasnik RS", br. 54/2010).

¹⁹ Zakon o postupku registracije u Agenciji za privredne registre ("Sl. glasnik RS", br. 99/2011 i 83/2014)

primerku ako je potpisnik fizičko lice, a 1.260 dinara po primerku ako je potpisnik pravno lice. Naknada za overu OP obrasca iznosi 360 dinara po potpisu i po primerku.

U skladu sa jednošalterskim sistemom registracije, privredni subjekti koji se registruju u APR-u sa registracijom osnivanja istovremeno dobijaju registarski/matični broj koji dodeljuje Republički zavod za statistiku i poreski identifikacioni broj (PIB) koji dodeljuje Poreska uprava – Centrala²². Registracija prijave na obavezno socijalno osiguranje se vrši automatski kada su u pitanju preduzetnici, dok se za osnivanje privrednog društva prijava mora podneti na šalteru PIO ili RFZO.

Takođe, izmenom Pravilnika o dodeli PIB-a pravnim licima, preduzetnicima i drugim subjektima za čiju je registraciju nadležan APR, uz jedinstvenu registracionu prijavu osnivanja pravnih lica i drugih subjekata i registracije u jedinstveni registar poreskih obveznika (JRPPS obrazac) istovremeno se podnosi prijava za upis u registar APR-a i jedinstveni registar poreskih obveznika, kao i prijava za paušalno oporezivanje preduzetnika i prijava za PDV obveznike.

Sledeći korak jeste izrada **pečata i štambilja** preduzeća. Prema Zakonu o privrednim društvima, upotreba pečata firme nije obavezna. Članom 25. ovog zakona definisano je da društvo nije dužno da upotrebljava pečat u poslovnim pismima i drugim dokumentima društva, ako zakonom nije drugačije propisano.

Ovaj član zakona znači da društvo nije dužno da izradi i upotrebljava pečat i da se

upotreba i korišćenje pečata može propisati samo zakonom. Međutim, u praksi postoji veliki broj propisa kojima se propisuje obavezno korišćenje pečata direktno ili indirektno. Otuda se i pored navedenog propisa očekuje da svako preduzeće ima svoj pečat i štambilj. Za izradu pečata je potrebno da se pečatorescu dostavi fotokopija Rešenja o osnivanju uz original na uvid, dok se cene razlikuju u zavisnosti od modela i oblika i kreću u rasponu od 1.500 do 4.000 dinara²³.

Procedura **otvaranja računa u banci** podrazumeva popunjavanje značajnog broja obrazaca (Zahtev za otvaranje računa, Izrada ugovora o otvaranju i vođenju računa kod poslovne banke, Karton deponovanih potpisa, Izjava o pristanku za prikupljanje i obradu podataka, Generalno ovlašćenje itd). Iako se otvaranje tekućeg računa za pravna lica u većini banaka ne naplaćuje, postoje određeni troškovi u vidu uplate osnovnog novčanog kapitala (za d.o.o. najniži zakonom predviđen iznos je 100 dinara), mesečnog održavanja računa oko 450 i naknada za e-banking 300 dinara.

Poslovanje privrednog društva je prilično složeno i podrazumeva vođenje dvojnog knjigovodstva, zbog čega je potrebno angažovati **knjigovođu**. Cene ove usluge variraju ali za jedno novoosnovano preduzeće koje nije u sistemu PDV-a kreću se od 6.000 do 10.000 dinara, dok za mala preduzeća u sistemu PDV-a ta cena iznosi oko 14.000 dinara na mesečnom nivou²⁴.

²² Više informacija o postupku registracije i potrebnoj dokumentaciji možete pronaći na web stranici Agencije za privredne registre, www.apr.gov.rs

²³ Doing Business, <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/serbia>, (Pristupljeno 11. februara 2017.)

²⁴ Cena je utvrđena uvidom u cene navedenih usluga pet knjigovodstvenih agencija za područje Srbije u februaru i martu 2017. godine.

Uredbom o određivanju delatnosti kod čijeg obavljanja ne postoji obaveza evidentiranja prometa preko **fiskalne kase** definisano je pitanje neophodnosti fiskalne kase²⁵, a cena jedne fiskalne kase iznosi oko 20.000 dinara.

Kada je reč o **poslovnom prostoru**, propisi ne postavljaju posebne uslove, već je moguće da radni prostor bude iznajmljeni stan, neki drugi poslovni prostor ili biznis inkubator. U slučaju iznajmljivanja manjeg poslovnog prostora od nekih 65 m² potrebno je izdvojiti oko 70.000 dinara na mesečnom nivou dok je za prostor kvadrature 100 m² potrebno oko 130.000 dinara²⁶.

Dodatni troškovi na koje treba računati jesu i **komunalne usluge**, u koje spadaju

električna energija, infostan, fiksni i mobilni telefoni, internet i održavanje prostorija, a minimalni iznos na mesečnom nivou iznosi između 10.000 i 20.000 dinara.

4.2 Osnivanje preduzetničke radnje

Procedura osnivanja preduzetničke radnje, koraci u osnivanju i prateći troškovi su približno isti kao i za privredno društvo, s tim da su naknade u APR-u za njih niže. Manji broj preduzetnika se odlučuje da plaća knjigovodstvene usluge (pogotovo preduzetnici paušalci) i uglavnom posluje iz svog stana, čime su troškovi smanjeni. Troškovi otpočinjanja poslovanja preduzetničke radnje su predstavljeni u narednoj tabeli.

²⁵ Uredba o određivanju delatnosti kod čijeg obavljanja ne postoji obaveza evidentiranja prometa preko fiskalne kase („Službeni glasnik RS“, br. 61/10, 101/10, 94/11, 83/12, 59/13, 100/14)

²⁶ Nekretnine.rs, http://www.nekretnine.rs/poslovni-objekti/poslovni-prostori/grad/beograd/lista/po_stranici/10/, (Pristupljeno 10. februara 2017.)

Tabela 3: Troškovi osnivanja privrednog društva i preduzetničke radnje u Srbiji

Br	Naziv troška	Preduzetnik	Privredno društvo
1	Naknada za osnivanje društva	1.500	4.900
2	Izrada osnivačkog akta i statuta (opciono)	/	20.000
3	Registracija i objava osnivačkog akta	/	1.000
4	Rezervacija naziva (opciono)	1.000	1.000
5	Overa osnivačkog akta	/	1.260
6	Overa OP obrasca	360	360
7	Izrada pečata (prosečno)	2.000	2.000
8	Otvaranje računa u banci	0	0
9	Osnovni novčani kapital	/	100
10	Održavanje računa (mesečno)	450	450
11	E-banking (mesečno)	300	300
12	Knjigovodstvene usluge (opciono-mesečno)	6.000	6.000
13	Prijava kod Poreske uprave	0	0
14	Fiskalna kasa (opciono)	20.000	20.000
Ukupno min (bez uračunavanja opcionih troškova)		4.610	10.370
Ukupno maks (sa uračunatim opcionim troškovima)		31.610	57.370

Napomena: S obzirom na to da je simulacija troškova rađena na primeru osnivača privrednog društva koji je početnik u poslovanju, verovatno je da će on komunalne usluge računati u lični trošak, kao i da će raditi u sopstvenim prostorijama, te stoga ovi troškovi nisu uzeti u obzir prilikom obračuna troškova²⁷.

²⁷ Dodatno, obavezno članstvo u Privrednoj komori o Srbije od 2017. predstavlja novi potencijalni parafiskalni namet. Zakonom o privrednim komorama ("Sl. glasnik RS", br. 112/2015) uvedeno je obavezno članstvo u Privrednoj komori Srbije (PKS) za privredne subjekte i plaćanje članarine od 2017. godine u nivou koji odredi Skupština PKS-a. Ova mera ne odnosi se na preduzetnike, novoosnovane start up kompanije, mikro i mala preduzeća sa

poslovnim prihodima do 20 miliona dinara, ali sa razvitkom posla navedeni privredni subjekti postaju podložni ovoj meri. Zakonska obaveznost plaćanja članarine je uvođenje parafiskalnog nameta, a nepredvidivost je tim veća što metod određivanja visine članarine nije predviđen. Dodatno, uvođenje obavezne članarine kroz zakon suprotno je principu dobrovoljnosti i slobodnog izbora kompanija da interese sprovode kroz udruženje koje smatraju odgovarajućim.

5. POREZI U SRBIJI

Kao i u drugim državama, u Srbiji postoje tri osnovna objekta oporezivanja u poreskom sistemu - potrošnja, dohodak i imovina, a poreski sistem Republike Srbije je strukturiran na sledeći način²⁸:

1. Potrošnja kao poreski objekat, koji uključuje sledeće poreske oblike:
 - porez na dodatnu vrednost - PDV (kao opšti porez na potrošnju);
 - akcize (kao porez na potrošnju tačno određenih dobara npr. duvanskih proizvoda);
2. Dohodak koji podrazumeva:
 - porez na dobit preduzeća;
 - porez na dohodak građana;
3. Imovina sa sledećim poreskim oblicima:
 - porez na imovinu;
 - porez na nasleđe i poklon;
 - porez na prenos apsolutnih prava.

Iako doprinosi za obavezno socijalno osiguranje ne predstavljaju poreski prihod budžeta, jer se isti uplaćuju fondovima, u nastavku će pored pregleda poreskog tretmana privrednih društava i privrednika u Srbiji biti predstavljen i kratak osvrt na socijalna davanja, jer ona predstavljaju vrstu javnih prihoda i „poreskog troška“ poreskog obveznika u širem smislu.

²⁸ Privredna komora Srbije:
<http://www.pks.rs/PoslovnoOkruzenje.aspx?id=1521&p=0>

5.1 Poreski tretman privrednih društava

Privredno društvo, odnosno preduzeće koje obavlja delatnost u cilju sticanja dobiti je obveznik **poreza na dobit** u skladu sa Zakonom o porezu na dobit pravnih lica (u daljem tekstu ZPDPL)²⁹.

Poreska osnovica poreza na dobit pravnih lica je oporeziva dobit koja se utvrđuje u poreskom bilansu datom obrascem PB 1 (Poreski bilans obveznika porez na dobit pravnih lica). Oporeziva dobit prema ZPDPL utvrđuje se usklađivanjem dobiti obveznika iskazane u bilansu uspeha a koji je sačinjen u skladu sa međunarodnim računovodstvenim standardima i međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja i propisima kojima se uređuje računovodstvo i revizija. Oporeziva dobit se utvrđuje tako što se dobit (ili gubitak), iskazana u bilansu uspeha preduzeća, umanjuje za dozvoljene rashode³⁰.

²⁹ Zakon o porezu na dobit pravnih lica, ("Sl. glasnik RS", br. 25/2001, 80/2002, 80/2002 - dr. zakon, 43/2003, 84/2004, 18/2010, 101/2011, 119/2012, 47/2013, 108/2013, 68/2014 - dr. zakon, 142/2014, 91/2015 - autentično tumačenje i 112/2015)

³⁰ Rashodi koji su tokom godine nastali kao deo svakodnevnog poslovanja, a za koje se može umanjiti nivo oporezive dobiti jesu:

- troškovi materijala i nabavke robe;
- amortizacija;
- za humanitarne, zdravstvene, obrazovne, ekološke svrhe do 5% ukupnog prihoda;
- za kulturu do 5% ukupnog prihoda;
- rashodi za reklamu i marketing (10% ukupnih prihoda);
- reprezentacija (0,5% ukupnih prihoda);
- plaćene kamate – osim po osnovu poreskih obaveza;
- plaćeni porezi – osim poreza koji zavise od rezultata poslovanja;

Stopa poreza na dobit pravnih lica je proporcionalna i jednoobrazna i iznosi 15%.

Međutim, radi ostvarivanja ciljeva ekonomske politike u pogledu stimulisanja privrednog rasta, obveznicima se pružaju poreski podsticaji definisani ZPDPL. Oslobođanje od plaćanja poreza na dobit odnosi se na sledeća lica:

- Nedobitnu organizaciju za poreski period u kojem ostvareni višak prihoda nad rashodima nije veći od 400.000 dinara³¹;
- Preduzeće za radno osposobljavanje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje invalidnih lica, srazmerno učešću tih lica u ukupnom broju zaposlenih;
- Poreskog obveznika koji uloži u svoja osnovna sredstva, odnosno u čija osnovna sredstva drugo lice uloži više od jedne milijarde dinara, koji ta sredstva koristi za obavljanje pretežne delatnosti i delatnosti upisanih u osnivačkom aktu obveznika, i u periodu

- ispravka vrednosti potraživanja starijih od 60 dana i direktan otpis potraživanja;
- plate.

³¹ Ostvarenje ovog prava moguće je pod uslovom da pravno lice:

- 1) ne raspodeljuje ostvareni višak svojim osnivačima, članovima, direktorima, zaposlenima ili sa njima povezanim licima;
- 2) godišnji iznos ličnih primanja koja isplaćuje zaposlenima, direktorima i sa njima povezanim licima nije veći od dvostrukog iznosa prosečne godišnje zarade po zaposlenom u Republici u godini za koju se utvrđuje pravo na poresko oslobođenje, prema podacima republičkog organa nadležnog za poslove statistike;
- 3) ne raspodeljuje imovinu u korist svojih osnivača, članova, direktora, zaposlenih ili sa njima povezanih lica;
- 4) da nema monopolski ili dominantan položaj na tržištu u smislu zakona kojim se uređuje zaštita konkurencije.

ulaganja dodatno zaposli na neodređeno vreme najmanje 100 lica, u periodu od deset godina srazmerno tom ulaganju.

Poreski obveznik tokom godine porez na dobit plaća u vidu mesečnih akontacija, čiju visinu utvrđuje na osnovu poreske prijave za prethodnu godinu i u kojoj iskazuje i podatke od značaja za utvrđivanje visine akontacije u tekućoj godini. Ovakav princip određivanja visine poreske obaveze predstavlja poseban problem za početnike jer moraju sami da procene visinu poreza na početku poslovanja.

Utvrđivanje iznosa poreza na dobit za novoosnovano preduzeće, kao i pratećih troškova za penzijsko, zdravstveno i osiguranje u slučaju nezaposlenosti, prikazano je na primeru društva sa ograničenom odgovornošću, čija je delatnost računarsko programiranje. Razlozi za odabir društva sa ograničenom odgovornošću kao oblika firme za koji će biti rađena simulacija troškova jeste činjenica da je to najzastupljenija forma preduzeća u Srbiji, dok je računarsko programiranje izuzetno traženo i učestalo na našem tržištu³². Delatnost kojom se firma bavi je uslužna delatnost bez značajnih fiksnih troškova. Osnivač je jedini zaposleni i reč je o mikro pravnom licu čiji je procenjeni godišnji prihod 600.000 dinara.

Najpre je potrebno izračunati visinu zarade, poreza na zaradu i doprinosa za PIO, zdravstveno i osiguranja u slučaju nezaposlenosti za osnivača društva.

³² Broj novoregistrovanih privrednih subjekata koji se registruju pod šifrom delatnosti 62.01 uvećava se svake godine, sa 410 registrovanih u 2006. godine na 1.119 u 2015. i 1.925 u 2016. godini.

Ako se pretpostavi da društvo prihoduje na mesečnom nivou 50.000 dinara³³, što je dovoljno da isplati minimalnu zaradu sa porezima i doprinosima (38.509,98) i da pokrije redovne mesečne troškove od 10.000 dinara³⁴, to znači da mu je na godišnjem nivou oporeziva dobit, odnosno, osnovica za obračun poreza na dobit 17.880,24 dinara, a godišnja visina poreza 2.682 dinara (223,5 dinara po svakom mesecu poslovanja).

Zbirno posmatrano, ukupni mesečni troškovi poreza i doprinosa (za vlasnika) i poreza na dobit iznose $14.589,98 + 223,5 = 14.813,48$ dinara. Ukoliko bi bili oslobođeni plaćanja ovih dažbina u prvih godinu dana, trošak za državu iznosio bi 177.762 dinara po jednom društvu.

Tabela 4: Obračun zarade vlasnika društva sa ograničenom odgovornošću

Naziv	Iznos (RSD)
Minimalna neto zarada	23.920
Bruto zarada* (Bruto 1)	32.467,33
Porez na zarade (10%)	2.086,33
Ukupni doprinosi na teret zaposlenog (19.9%)	6.461
Ukupni doprinosi na teret poslodavca (17.9%)	5.811,65
Ukupni porezi i doprinosi (mesečno)	14.589,98
Ukupni porezi i doprinosi (godišnje)	175.079,76
Ukupan trošak zarade sa porezima i doprinosima (mesečno)	38.509,98
Ukupan trošak zarade sa porezima i doprinosima (godišnje)	462.119,76

*Bruto 1 (neto zarada + socijalni doprinosi na teret zaposlenog + porez na zaradu)

³³ Iznos od 50.000 dinara uzet je kao najniži koji omogućava da društvo ne posluje sa gubitkom, a zarad svrsishodnosti proračuna. Međutim, realnost jeste da veliki deo početnika u prvih šest meseci posluje upravo sa gubitkom.

³⁴ Iznos od 10.000 uzet je kao najniži i uključuje troškove knjigovodstvenih usluga, sa pretpostavkom da vlasnik delatnost obavlja u vlastitim prostorijama i da komunalne usluge računa u lični trošak.

5.2 Poreski tretman preduzetnika

Preduzetnik obavljanjem delatnosti ostvaruje prihode i obveznik je **poreza na prihode od samostalnih delatnosti**. Zakonom o porezu na dohodak građana (u daljem tekstu ZPDG) propisano je da prihodi od samostalne delatnosti podležu **porezu na dohodak građana**, bilo da su ostvareni u novcu, u naturi, činjenjem ili na drugi način.

Prihodom od samostalne delatnosti smatra se svaki prihod od privrednih delatnosti, pružanja profesionalnih i drugih usluga. Stopa poreza na prihode od samostalne delatnosti iznosi **10%**.

U pogledu načina obračunavanja i plaćanja poreza, preduzetnicima u Srbiji stoje na raspolaganju dve mogućnosti:

5.2.1. Paušalno oporezivanje

Preduzetnik koji s obzirom na okolnosti nije u stanju da vodi poslovne knjige (osim poslovne knjige o ostvarenom prometu), ili kome vođenje knjiga otežava obavljanje delatnosti, ima pravo da podnese zahtev da porez na prihode od samostalne delatnosti plaća na paušalno utvrđen prihod (paušalno oporezivanje).

Članom 40. ZPDG određeno je da se pravo na paušalno oporezivanje ne može priznati preduzetniku koji obavlja delatnost iz oblasti računovodstvenih, knjigovodstvenih i revizorskih poslova, poslova poreskog savetovanja, reklamiranja i istraživanja tržišta, trgovine na veliko i trgovine na malo, hotela i restorana, finansijskog posredovanja i aktivnosti u vezi s nekretninama, u čiju delatnost ulažu i druga lica, čiji je ukupan promet u godini veći od 6.000.000 dinara i koji je obveznik poreza na dodatu vrednost (PDV).

Polazna osnovica za utvrđivanje visine paušalnog prihoda određuje se u odnosu na³⁵:

- visinu prosečne mesečne zaradu po zaposlenom ostvarenu u Republici, opštini, odnosno gradu, u godini koja prethodi godini za koju se utvrđuje paušalni prihod;
- mesto na kome se radnja nalazi;
- broj zaposlenih radnika;
- tržišne uslove u kojima se delatnost obavlja;
- površinu lokala;
- starost obveznika i njegovu radnu sposobnost;
- visinu prihoda obveznika;
- ostale okolnosti koje utiču na ostvarivanje dobiti.

Na osnovu delatnosti preduzetnici se razvrstavaju u sedam paušalnih grupa. Početna osnovica za računanje paušalnog poreza drugačija je za svaku od ovih sedam grupa i definisana je kao procenat od prosečne zarade (prikazano u Tabeli 5).

³⁵ Uredba o bližim uslovima, kriterijumima i elementima za paušalno oporezivanje obveznika poreza na prihode od samostalne delatnosti („Službeni glasnik RS“, br. 65/01, 45/02, 47/02, 91/02, 23/03, 16/04, 76/04, 31/05, 25/13, 119/13, 135/14)

³⁶ Ovaj procenat nije konačan i u Uredbi o bližim uslovima, kriterijumima i elementima za paušalno oporezivanje obveznika poreza na prihode od samostalne delatnosti se javlja veliki broj korektivnih faktora ("ostale okolnosti koje utiču na poslovanje", "tržišni uslovi poslovanja", "poslovna reputacija preduzetnika", "površina lokala") koji se u različitim gradovima vrlo različito tumače i primenjuju.

Tabela 5: Razvrstavanje paušalnih grupa po procentima od prosečne zarade³⁶

Grupa	Procenat od prosečne zarade
1	25%
2	50%
3	75%
4	140%
5	120%*
6	Brisana
7	35%-165%

*Šifra delatnosti 62.01 modela preduzetničke radnje za koji je rađen obračun troškova spada u petu paušalnu grupu

Kada se utvrdi osnovica za paušalno oporezivanje, na nju se obračunavaju sledeći troškovi:

- Porez na dohodak za zarade i samostalne delatnosti – 10%,
- Doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje – 26%,
- Doprinos za zdravstveno osiguranje – 10.3%,
- Doprinos za osiguranje za slučaj nezaposlenosti – 1.5%.

Preduzetnik dobija rešenje u kome se tačno navodi njegov nivo obaveza i to je jedina obaveza koju on plaća državi³⁷. U iznos koji fiksno plaća na mesečnom nivou uračunati su porez i socijalni doprinosi za penziono, zdravstveno i osiguranje u slučaju nezaposlenosti i na taj način preduzetnik realizuje sve obaveze prema državi, a ostala sredstva koja dospevaju na njegov račun može koristiti kao svoju „platu“ i može ih

³⁷ Međutim, u praksi se dešava da rešenje o porezu i doprinosima za paušalno oporezovane preduzetnike kasni skoro dve godine i većina preduzetnika plaća svoje obaveze po starim poreskim rešenjima, tako da i onda kada stignu nova rešenja verovatno će se pojaviti iznosi zaduženja koji premašuju one koji se trenutno plaćaju u formi akontacije, što dodatno opterećuje preduzetnike i njihovo poslovanje čini značajno neizvesnijim.

bez ograničenja i pravdanja dizati sa računa ili trošiti karticom (postoji samo dnevni limit od 150.000 dinara). Jedina obaveza jeste da vodi evidenciju faktura i prometa na računima (tzv. KPO knjiga), to jest poslovnu knjigu o ostvarenom prometu paušalno oporezovanih obveznika, u formi obrasca³⁸.

Računica mesečnih troškova za poreze i doprinose preduzetnika koji se bavi računarskim programiranjem, čije je sedište u Beogradu (opština Zvezdara) i nema zaposlenih, izgledala bi ovako:

Prosečna zarada na opštini Zvezdara je 63.716 dinara³⁹, a kako spada u petu paušalnu grupu, računa se 120% od ove zarade, što je 76.459 dinara. Ukoliko se pretpostavi da su tržišni uslovi nepovoljni i sledi umanjeno od 10% iznos se svodi na 68.814 dinara. Dobijeni iznos je tražena osnovica. Za paušalni porez se izdvaja 10%, što znači da treba izdvojiti 6.881 dinar mesečno, za PIO 26% odnosno 17.891 dinar,

³⁸ Preduzetnici koji se bave ugostiteljskom i hotelijerskom delatnošću ne mogu da budu paušalno oporezovani, saglasno članu 40. stav 2. tačka 2) ZPDG.

³⁹ Republički zavod za statistiku, <http://webrzs.stat.gov.rs/WebSite/Public/ReportResultView.aspx?rptId=12568>, (Pristupljeno 2. februara 2017.)

za zdravstveno osiguranje 10.3% - 7.088 dinara, a za doprinos za slučaj nezaposlenosti 1.5% - 1.032 dinara. Mesečni iznos koji će preduzetnik paušalac plaćati u analiziranom primeru je: $6.881 + 17.891 + 7.088 + 1.032 = 32.892$ dinara. To znači da bi za prvih godinu dana poslovanja taj trošak bio 394.704 dinara.

Međutim, treba imati u vidu da su zarade na opštini Zvezdara više u odnosu na prosečnu zaradu na teritoriji Republike Srbije, kao i da se osnovica za šifru delatnosti 62.01 računa sa stopom od 120% prosečne zarade, što je izuzetno visoka stopa. Iz tog razloga, za pravnu formu preduzetnika paušalca pored simulacije za šifru delatnosti 62.01 dodatno je urađena simulacija troškova poreza i doprinosa na primeru preduzetnika

registrovanog pod šifrom delatnosti frizerskih i kozmetičkih salona 96.02 u pet lokalnih samouprava različitog stepena razvijenosti. Od kriterijuma na osnovu kojih se određuje osnovica za obračun poreza korišćen je samo kriterijum nepovoljnih tržišnih uslova sa umanjenjem osnovice za 10%.

Kao što se može zaključiti, razlike u troškovima na račun poreza i doprinosa za preduzetnike paušalce su velike u zavisnosti od šifre delatnosti i prosečne zarade u opštini u kojoj je poslovanje registrovano, te će stoga za potrebe ove analize biti korišćeni minimalni i maksimalni mesečni troškovi na račun poreza i doprinosa onako kako je u tabeli navedeno - 12.245 dinara, odnosno 32.892 dinara.

Tabela 6: Obračun poreza i doprinosa preduzetnika u sistemu paušalnog oporezivanja

Kriterijumi za obračun poreza i doprinosa preduzetnika u sistemu paušalnog oporezivanja			Šifra delatnosti 62.01 - računarsko programiranje 120%			Šifra delatnosti 96.02 - frizerski i kozmetički salon 75%		
Stepen razvijenosti	Opština	Prosečna zarada*	Porez	Doprinosi	Ukupno	Porez	Doprinosi	Ukupno
I	Zvezdara	63716	6881	26011	32892	4301	16257	20558
II	Ruma	50763	5482	20723	26205	3426	12952	16378
III	Smederevska Palanka	45087	4869	18405	23274	3043	11514	14557
IV	Vladičin Han	42393	4576	17307	21883	2862	10816	13678
V	Trgovište	37950	4099	15493	19592	2562	9683	12245
Prosek			5181	19588	24769	3234	12244	15478
Minimum za poreze i doprinose						12245		
Maximum za poreze i doprinose						32892		

* I - XII 2016.

5.2.2. Preduzetnici u sistemu vođenja poslovnih knjiga

Svi preduzetnici, koji smatraju da su u stanju da vode poslovne knjige, kojima to ne otežava poslovanje, to moraju da rade ili im se isplati, imaju mogućnost po Zakonu o porezu na dohodak građana da vode poslovne knjige. U poslovnim knjigama beleže se svi prihodi, rashodi i promene u imovini, obavezama i kapitalu.

Obaveza vođenja poslovnih knjiga preduzetnika uređena je čl. 43. do 49. Zakona o porezu na dohodak građana. Saglasno navedenim članovima, preduzetnici su dužni da vode poslovne knjige i da u njima iskazuju poslovne promene na način određen ovim zakonom.

Preduzetnici se mogu opredeliti da knjige vode po sistemu prostog ili dvojnog knjigovodstva, a razlika je u tome što se u prostom vode samo dve poslovne knjige, uz određenu prateću dokumentaciju, dok je dvojno knjigovodstvo znatno komplikovanije, zbog čega oni koji se odluče za ovu formu najčešće angažuju i knjigovođu. I dok je preduzetnicima ostavljena mogućnost da biraju između ove dve vrste, privredna društva moraju da vode dvojno knjigovodstvo.

Za preduzetnike koji vode knjige (bez obzira kom režimu pripadaju) važi stopa poreza na dohodak za zarade iz samostalne delatnosti od 10%, doprinos za PIO 26%, doprinos za zdravstveno osiguranje 10.3% i doprinos za osiguranje za slučaj nezaposlenosti 1.5%.

Dodatno, u odnosu na paušalce čiji je limit u prometu 6.000.000 dinara, za preduzetnike koji vode knjige ne postoji određena granica, već nakon što njihov ukupan promet dobara i usluga (osim prometa opreme i objekata za vršenje delatnosti) za

prethodnih 12 meseci pređe 8.000.000 dinara, oni podležu naplati **Poreza na dodatu vrednost (PDV)**⁴⁰.

Porez na dodatu vrednost je opšti porez na potrošnju koji se obračunava i plaća na isporuku dobara i pružanje usluga, u svim fazama proizvodnje i prometa dobara i usluga, kao i na uvoz dobara. Opšta stopa PDV za oporezivi promet dobara i usluga ili uvoz dobara iznosi **20%**, dok se u skladu sa čl. 23 za određena dobra i usluge obračunava posebna stopa PDV od 10%.

1) Preduzetnik u sistemu lične zarade: krajem 2013. godine uvedena je nova kategorija preduzetnika (član 33a), koja omogućava preduzetnicima koji vode poslovne knjige da sami odrede visinu svoje plate, na koju će plaćati poreze i doprinose, dok se porez na prihod od samostalne delatnosti, po stopi od 10%, plaća na višak dobiti koja se obračunava kao razlika svih prihoda i troškova priznatih kao stavke na koje ne moraju da se plaćaju porezi. Osnovicu na koju se plaća taj porez od 10% utvrđuje sam preduzetnik u svom finansijskom izveštaju (bilansu uspeha).

Obračun poreza i doprinosa na ličnu zaradu u ovom režimu je specifičan i nivo obaveza kreće se u okvirima do 80% od neto nivoa zarade. Obračun nivoa davanja prema državi je zahtevan posao i tek ukupni rezultat pokazuje pravi trošak tog davanja

Međutim, ovaj poreski režim pogodan je za preduzetnike koji ostvaruju visoku dobit, koja predstavlja oporeziv prihod od samostalne delatnosti, jer ta stopa poreza iznosi samo 10% i daje im mogućnost proračuna: u periodima kada ima posla,

⁴⁰ Zakon o porezu na dodatnu vrednost, („Sl. Glasnik RS“, br. 84/04, 86/04 – ispr., 61/05, 61/07, 93/12, 108/13, 68/14 – dr.zakon 142/14)

preduzetnici mogu da povećaju platu i plate veći porez, a kada se obim posla smanji, oni mogu da smanje platu i plate manji porez. Ovo nije moguće u drugim režimima.

To znači da ukoliko preduzetnik za visinu svoje zarade prijavi minimalnu neto zaradu od 23.920 dinara⁴¹, mesečno mora da plati 19.680,77 dinara za poreze i doprinose na zaradu (Tabela 7). Ako ima mesečni promet od 50.000 dinara sa rashodom od 5.000 dinara⁴², mesečno mu ostaje iznos od 1.399,23 dinara kao prihod, što predstavlja osnovicu za obračun poreza na prihod od samostalne delatnosti od 10%, tj, 139,92 dinara. Zbirno gledano, ukupni mesečni troškovi poreza i doprinosa i poreza na prihod od samostalne delatnosti iznose $19.680,77 + 139,92 = 19.820,69$ dinara. Za godinu dana taj iznos je 237.848,28 dinara.

2) Samooporezivanje: druga mogućnost za preduzetnike koji su se opredelili da vode poslovne knjige jeste samooporezivanje. Na ovaj način preduzetnik u poreskoj prijavi sam sebi određuje, tj. predviđa dobit. On iznosi podatke o vrsti i visini ostvarenih prihoda i ukupne rashode koji terete poslovanje, pa sam utvrđuje visinu poreske obaveze i kasnije tokom godine, u propisanim rokovima, plaća obaveze koje je sam utvrdio ili predvideo. U slučaju novoosnovane preduzetničke radnje, dobit se predviđa na osnovu onoga kako očekuje da se posluje.

U posmatranom primeru, ukoliko preduzetnik očekuje prihode u visini od 50.000 mesečno, i slično prethodnom slučaju predvidi rashode od oko 5.000

Tabela 7: Obračun lične zarade preduzetnika u sistemu lične zarade

Naziv	Iznos (RSD)
Minimalna neto zarada	23.920
Bruto zarada	43.600,77
Porez na zarade (10%)	3.199,68
Doprinosi (37.8%)	16.481,09
Ukupni porezi i doprinosi (mesečno)	19.680,77
Ukupni porezi i doprinosi (godišnje)	236.169,24
Ukupan trošak zarade sa porezima i doprinosima (godišnje)	523.209,24

⁴¹ Preduzetnik u režimu lične zarade nije u obavezi da svoju najnižu neto zaradu isplaćuje u skladu sa zakonom definisanom minimalnom zaradom, već može sebi odrediti iznos koji želi. Tako da u slučaju da sebi isplaćuje neto zaradu od 11.000 dinara, porez na zarade po umanjenju osnovice poreza na zarade iznosi 0 dinara, dok se doprinosi obračunavaju na najnižu mesečnu osnovicu za plaćanje doprinosa.

⁴² Rashodi za preduzetnike od 5.000 dinara u slučaju odabranog modela podrazumevaju plaćanje dela komunalnih usluga, dok drugi deo preduzetnik računa u lični trošak, jer delatnost obavlja u vlastitim prostorijama.

dinara, mesečna akontaciona obaveza biće 45.000 dinara, tj, 540.000 na godišnjem nivou. Od tog iznosa, porez na prihod od samostalne delatnosti od 10% iznosi 4.500 dinara, dok se doprinosi od 37.8% plaćaju na najnižu mesečnu osnovicu doprinosa koja iznosi 22.204 dinara i iznose 8.393,11 dinara

Kako se vidi iz Tabele 8, **učešće poreza i doprinosa u ukupnom mesečnom prihodu društva sa ograničenom odgovornošću iznosi 29.16% dok je u slučaju preduzetnika učešće čak 44.22%.**

Tabela 8: Obračun mesečnih troškova poreza i doprinosa u Srbiji

Porez	Stopa	Preduzetnik – prosek (RSD)	Društvo sa ograničenom odgovornošću (RSD)
Porez na dohodak	10%	4.921,31	2.086,33
Porez na dobit	15%	/	223,5
Doprinosi	37.8%	17.192,36	12.272,65
UKUPNO		22.113,67	14.582,48
Učešće poreza i doprinosa u ukupnom mesečnom prihodu (u%)		44.22%	29.16%

Izvor: obračun i projekcije autora

mesečno⁴³. Stoga je na mesečnom nivou potrebno za poreze i doprinose izdvojiti **12.893,11** dinara, odnosno 154.717,32 dinara za period od godinu dana.

Poreski režim samooporezivanja nije povoljan za preduzetnike koji usled dobrog poslovanja beleže uvećanu dobit, jer je nivo obaveza koje moraju da plate na dobit veoma visok. Ovaj režim može biti povoljan za one preduzetnike kojima se tokom godine poslovanje ne uvećava i gde je poslovanje približno isto kao prethodne godine.

U nastavku je predstavljena simulacija obračuna mesečnih troškova za poreze i doprinose na primeru jednog preduzetnika i društva sa ograničenom odgovornošću, koji sebi isplaćuju bruto zaradu od 23.920 dinara, čiji su mesečni prihodi 50.000 dinara, sa dodatnim mesečnim troškovima od 5.000 do 10.000 dinara.

Na kraju treba sumirati mesečne, šestomesečne i godišnje poreske i neporeske troškove redovnog poslovanja početnika.

Kao što se vidi iz Tabele 9, mesečni troškovi koje preduzetnik treba da plati na račun poreza i doprinosa u proseku iznose od 14.986 do 21.869 dinara, dok je taj iznos za društvo sa ograničenom odgovornošću 14.813 dinara. **To znači da i ukoliko nemaju prihode, početnici godišnje moraju da plate od 177.761 do 262.428 dinara na račun poreza i doprinosa.** Dodatno, moglo bi se zaključiti da je najskuplje poslovanje preduzetnika paušalaca. Ipak treba imati u vidu da se osnovica za obračun poreza i doprinosa kod ove grupe u velikoj meri razlikuje zavisno od mesta gde im je poslovanje prijavljeno i od šifre delatnosti. Takođe, svaki od režima ima svoje prednosti i nedostatke, kao i razlike u isplativosti poslovanja u zavisnosti od visine prihoda, tako da navedene proračune treba uzimati sa rezervom i posmatrati isključivo kao preliminarnu analizu, odnosno, osnovu za dalje istraživanje.

⁴³ Pokreni.se,
<http://www.pokreni.se/preduzetnici/>,
(Pristupljeno 8. februara 2017.)

Tabela 9: Presek mesečnih i godišnjih obaveza poreza i doprinosa za novoosnovane subjekte

Tip	Mesečni troškovi svih poreza i doprinosa	Godišnji troškovi svih poreza i doprinosa
Preduzetnik paušalac	12.245 - 32.892	146.940 – 394.704
Preduzetnik u režimu lične zarade	19.820	237.848
Preduzetnik u režimu samooporezivanja	12.893	154.717
Preduzetnik (prosek)	14.986 – 21.869	179.832 – 262.428
Privredno društvo	14.813	177.761

6. PROGRAMI PODRŠKE ZAPOŠLJAVANJU I SAMOZAPOŠLJAVANJU

U cilju smanjenja nezaposlenosti i stimulisanja samozapošljavanja nadležni državni organi i različite organizacije kreirali su čitav set mera finansijske i nefinansijske podrške za početnike u poslovanju. Ideja je da se nezaposlena lica aktiviraju i pripreme najpre kroz različite obuke i treninge, a zatim stimulišu putem subvencija da pokrenu sopstveni posao, bilo u formi privrednog društva ili preduzetničke radnje. Programe podrške zapošljavanju i samozapošljavanju u vidu jednokratnih novčanih subvencija, start up kredita, treninga, obuka, refundacije dela plaćenih poreza i socijalnih doprinosa sprovede Nacionalna služba za zapošljavanje, Razvojna agencija Srbije, ali i civilni sektor poput programa nevladine organizacije ENECA⁴⁴.

Međutim, sudeći po broju novoregistrovanih privrednih društava i preduzetnika, postojeće mere nisu u potpunosti dale željene efekte⁴⁵. Kao što

možemo videti na grafikonu, u poslednjih 10 godina uočava se blagi pad u broju novoregistrovanih privrednih društava, dok u slučaju preduzetnika u posmatranom periodu broj novoregistrovanih drastičnije opada, s tim da se u poslednje dve godine situacija poboljšava.

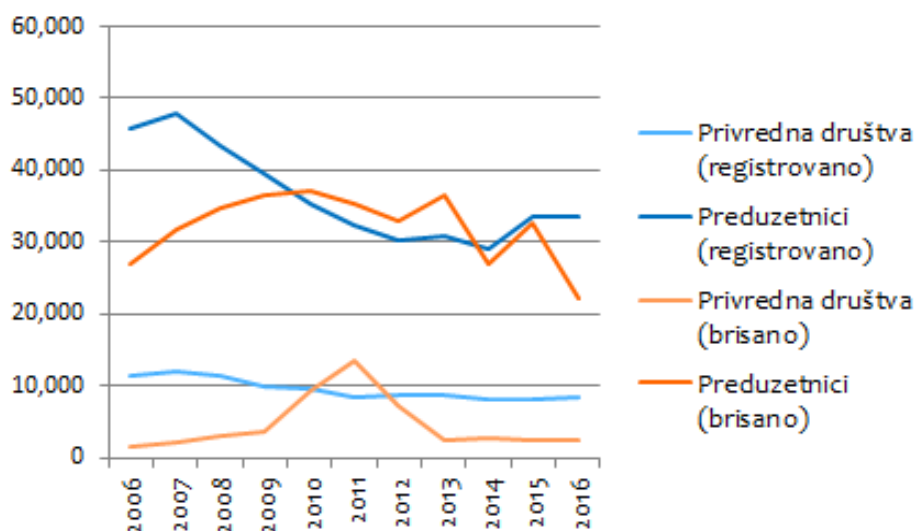
Dalje, broj brisanja subjekata iz Registra relativno je veliki. U slučaju preduzetnika taj broj se kreće oko čak 30.000 godišnje, dok se kod privrednih društava od 2012. godine broj brisanih subjekata smanjuje i trenutno stoji na oko 2.500 brisanih privrednih društava godišnje⁴⁶.

⁴⁶ U Zakonu o poreskom postupku i poreskoj administraciji ("Sl. glasnik RS", br. 80/2002, 84/2002 - ispr., 23/2003 - ispr., 70/2003, 55/2004, 61/2005, 85/2005 - dr. zakon, 62/2006 - dr. zakon, 63/2006 - ispr. dr. zakona, 61/2007, 20/2009, 72/2009 - dr. zakon, 53/2010, 101/2011, 2/2012 - ispr., 93/2012, 47/2013, 108/2013, 68/2014, 105/2014) iz 2014. uveden je uslov da preduzetnik ne može da zatvori svoju radnju dok ne dobije uverenje iz Poreske uprave i lokalne poreske administracije da je izmirio sve obaveze i da se datumski ova dva uverenja ne mogu razlikovati za više od pet dana (računajući vikend). Međutim, ovaj uslov za mnoge preduzetnike je bio teško ostvarljiv i svi preduzetnici koji nisu mogli da zatvore svoje

⁴⁴ Pregled programa podrške dat je u 11.1 Prilogu rada

⁴⁵ Treba imati u vidu da je relativno veliki broj zatvorenih firmi posledica je i drugih faktora, poput izbijanja globalne ekonomske krize 2008. godine.

Grafik 1: Broj novoregistrovanih i brisanih privrednih subjekata u periodu od 2006. do 2016.

Izvor: Agencija za privredne registre

Prema podacima dobijenim iz APR-a, od 8.429 novoregistrovanih privrednih društava osnovanih od 01. januara do 31. decembra 2016. godine, obrisano je 35 društava, dok se 137 društava nalaze u postupku likvidacije. Kada je reč o preduzetnicima, od 33.615 novoregistrovanih obrisano je čak 1.974. Ipak, navedene brojke treba uzeti sa rezervom jer se preduzeće može obrisati iz registra tek nakon što se sprovede statusna promena ili se završi postupak stečaja ili likvidacije koji često traju duže od godinu dana, a sprovode ih sudovi (stečaj) i sama privredna društva (likvidacija, kada društvo

radnje privremeno su ih zatvorili. To je razlog zbog kojeg je u 2014. Bio mali broj zatvaranja. Izmenama i dopunama iz 2015. godine ukinut je ovaj uslov i svi preduzetnici koji nisu mogli da zatvore svoje radnje sada su to učinili, i zato je u 2015. broj zatvorenih radnji naglo porastao. Krajem 2015. godine ponovo je vraćen uslov dobijanja uverenja sa maksimalnim datumskim opsegom od pet dana, čime se opet uvećava broj privremenih zatvaranja preduzetničkih radnji.

ima sredstva za namirenje poverilaca), tako da je taj broj realno znatno veći⁴⁷.

Takođe, korisni pokazatelji efekata postojećih mera podrške jesu postojeći međunarodni izveštaji i rang liste i pozicija Srbije u njima. Tako se prema Globalnom indeksu preduzetništva (GEI)⁴⁸ za 2016. godinu Srbija nalazi na 74. mestu od 132 posmatrane zemlje. U poređenju sa osam zemalja iz neposrednog okruženja (Mađarska, Rumunija, Bugarska, Makedonija, Albanija, Crna Gora, Bosna i Hercegovina i Hrvatska), Srbija je bolje rangirana jedino od Albanije (76. mesto) i Bosne i Hercegovine (82. mesto).

⁴⁷ Proces brisanja preduzetnika iz registra APR-a je različit jer za ovu pravnu formu ne postoje likvidacija niti stečaj. Dakle, preduzetnicima je dovoljno da samo podnesu zahtev za brisanje i na osnovu njega se brišu iz registra.

⁴⁸ 2016 Global Entrepreneurship Index, <https://thegei.org/2016-global-entrepreneurship-index/>, (Pristupljeno 7. februara 2017.)

Tabela 10: Broj novoregistrovanih privrednih subjekata u periodu od 2006. do 2016.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Privredna društva (ukupno)	/	82.004	90.555	97.386	98.874	95.261	96.312	102.265	107.263	112.327	117.681
Preduzetnici (ukupno)	/	208.605	216.780	222.676	222.495	220.458	218.127	212.716	215.367	216.585	228.556
Privredna društva (registrovano)	11.536	11.902	11.248	10.013	9.469	8.470	8.648	8.735	8.209	8.180	8.429
Preduzetnici (registrovano)	45.693	47.951	43.375	39.365	35.296	32.236	30.200	30.931	29.102	33.434	33.615
Privredna društva (brisanu)	1.528	2.027	3.068	3.598	9.388	13.581	7.355	2.557	2.601	2.383	2.458
Preduzetnici (brisanu)	27.010	31.619	34.572	36.444	37.165	35.288	32.853	36.520	27.068	32.733	22.270

Izvor: Agencija za privredne registre

Prema godišnjem izveštaju⁴⁹ Svetske banke o lakoći poslovanja za 2016. godinu (Doing business), Srbija je zauzela 59. poziciju na listi od 189 zemalja što je poboljšanje od devet mesta u odnosu na 2015. godinu. Najveći napredak je u oblasti izdavanja građevinskih dozvola, ali i kod registracije preduzeća - sa 62. na 47. mesto.

Globalni indeks konkurentnosti za period 2016/17⁵⁰, koji na godišnjem nivou objavljuje Svetski ekonomski forum, pokazuje napredak Srbije za 4 pozicije u odnosu na prethodni period tako da se nalazi na 90. mestu među 138 zemalja. Od zemalja iz okruženja, sve zemlje osim Bosne i Hercegovine su bolje plasirane od Srbije.⁵¹ Dodatno, Srbija je loše pozicionirana i po kriterijumu poslovne sofisticiranosti, gde zauzima 125. poziciju od 138 zemalja.

⁴⁹ Doing Business 2016, <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2016>, (Pristupljeno 7. februara 2017.)

⁵⁰ Global Competitiveness Report, <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2016-2017-1>, (Pristupljeno 7. februara 2017.)

⁵¹ Bugarska 50, Rumunija 62, Mađarska 69, Makedonija 68, Hrvatska 74, Albanija 80, Crna Gora 82 i BiH 107 mesto.

Naime, od negativnih aspekata postojećih mera se mogu izdvojiti njihova kratkoročnost, kao i strogost propisanih kriterijuma. Tako jednokratne novčane subvencije koje obezbeđuje Nacionalna služba za zapošljavanje jesu korisne početniku u poslovanju i mogu mu pomoći u nabavci potrebne opreme, poslovnog prostora i pokrivanju drugih troškova, ali će svakako veliki deo takve subvencije, ako ne i ceo iznos morati da se izdvoji za poreske i neporeske dažbine u prvih godinu dana. Procenjuje se da bi ova mera, zajedno sa oslobađanjem plaćanja poreza i doprinosa za preduzetnike i mikropreduzeća optimalno u prvih godinu dana ostvarila predviđena očekivanja. Takođe, uslov od dva žiranta koji će garantovati nezaposlenom da će uspeti u biznisu koji započinje teško je ostvarljiv, ali je sa druge strane razumljiv stav države da se obezbedi u slučaju da novac dodeljen za samozapošljavanje ne bude iskorišćen kako treba ili ne dovede do cilja zbog kojeg je dat.

Problem sa projektima jeste to što je njihovo trajanje vremenski ograničeno i nije moguće predvideti kada će neki od projekata biti aktivan. Stoga se oni koji žele da započnu poslovanje ne mogu osloniti na projekte kao pouzdanu i regularnu podršku u

započinjanju poslovanja, već je pre mogu posmatrati kao dodatnu stimulaciju.

Što se tiče start up kredita, manji problem predstavlja njihova naplata, dok pravi problem predstavlja mogućnost njihove zloupotrebe. Tako je bilo preduzetnika i preduzeća koji su uzimali povoljan start up kredit i Fondu za razvoj uredno izmirivali obaveze, iako su u međuvremenu ugasili radnju ili preduzeće. Najčešći slučajevi izigravanja ukazano poverenja jesu otvaranje i ekspresno zatvaranje preduzeća nakon samo nekoliko meseci rada, uz redovno izmirenje kreditnih obaveza sa kamatnom stopom od 1% na godišnjem nivou⁵².

Na kraju, mera koja se odnosi na refundaciju dela plaćenog poreza i dela plaćenih socijalnih doprinosa za male firme bez pravnika predstavlja veliki administrativni posao. Iako je ideja da će ta mera smanjiti obim sive ekonomije i nezaposlenost, ona s druge strane može uzrokovati marginalni gubitak javnih prihoda, jer će pojedine uspešne firme koje su inače planirale da zaposle nove radnike u naredne dve godine sada ostvariti dodatne poreske beneficije. Takođe, refundacija dela plaćenog poreza i doprinosa za novozaposlene stvara distorzije između poreskog tretmana trenutno zaposlenih radnika i novozaposlenih radnika, a pokazuje prave efekte tek sa zapošljavanjem velikog broja radnika.

⁵² Više informacija o oblicima zloupotrebe start up kredita dostupno je na: http://www.kombeg.org.rs/aktivnosti/udr_fin_or_g/Detaljnije.aspx?veza=1636, (Pristupljeno 13. februara 2017.)

7. UPOREDNI PRIKAZ

U nastojanju da se u celosti sagleda da li je poresko i neporesko opterećenje početnika u poslovanju u Srbiji visoko ili nisko, potrebno je osvrnuti se i na druge države, njihove poreske politike, poreske olakšice i programe pomoći za start up kompanije. Stoga će na osnovu podataka EU komisije biti napravljan kraći osvrt na neke od zemalja Evropske Unije gde će u veoma sažetoj formi biti predstavljene neke od poreske politike usmerene na mikro, mala i srednja preduzeća.

Poseban fokus u ovom delu biće usmeren na tri evropske države - Nemačku, Mađarsku i Hrvatsku, kako bismo sveobuhvatnije sagledali poreske režime i identifikovali neke od mera poreske politike koje olakšavaju poslovanje početnicima. **S obzirom na složenost i specifičnost poreskih sistema, podaci i simulacije koje su prikazane u ovom delu analize predstavljaju pojednostavljen prikaz na osnovu javno dostupnih informacija sa relevantnih sajtova i osnovu za detaljnija istraživanja**⁵³.

Na primeru Nemačke može se videti na koji se način jedna razvijena evropska država, u čijoj privredi su značajno razvijena mala i srednja preduzeća i koja ima izrazito razvijenu kulturu preduzetništva ophodi prema početnicima i koje su to mere koje ova država promovise kako bi stimulisala start up. Mađarska je uzeta kao primer bivše socijalističke države koja je prepoznala važnost preduzetništva i kroz različite mere poreske politike ga aktivno stimulise i olakšava početnicima za započnu svoje poslovanje, dok se na primeru Hrvatske može videti kakve start up politike nude zemlje iz okruženja.

Stoga u nastavku sledi tabelarni prikaz ključnih ekonomskih indikatora Srbije, Nemačke, Mađarske i Hrvatske kako bi se lakše uočile sličnosti i razlike posmatranih zemalja.

Tabela 11: Usporedni prikaz ključnih ekonomskih indikatora Srbije, Nemačke, Mađarske i Hrvatske

Ekonomski indikator	Srbija	Nemačka	Mađarska	Hrvatska
Stopa nezaposlenosti	13.8%	3.9%	4.4%	14.8%
Broj zaposlenih osoba	2.814.000	43.475.000	4.410.996	1.643.000
Broj nezaposlenih osoba	676.690	2.777.390	204.971	236.617
Stopa nezaposlenosti mladih	31.3%	6.5%	11.9%	38.9%
Prosečna zarada (EUR/mesečno)	530	3.192	926	1.066
Minimalne zarade (EUR/mesečno)	260	1.555	412	440
Broj stanovnika	7.110.000	82.175.684	9.855.971	4.215.572
Stopa zaposlenosti	45.9%	75%	58.49%	58.4%
Puno radno vreme	/	29.203.900	4.089.000	1.499.100
Nepuno radno vreme	/	10.700.900	/	96.300

Izvor: Trading Economics⁵⁴

⁵³ Analiza je sprovedena na osnovu zvaničnih podataka i analiza, kao i kalkulacija autora.

⁵⁴ Trading Economics, <http://www.tradingeconomics.com>, (Pristupljeno 18. februara 2017.)

Mala i srednja preduzeća čine čak 99% ukupnog poslovanja u Evropskoj uniji⁵⁵. Prema glavnim nalazima navedene studije, poresko opterećenje značajno se razlikuje od zemlje do zemlje i ide od veoma niskog (Irska, Estonija, Bugarska) do relativno visokog (Italija, Nemačka, Finska). Svega pet zemalja EU tretira MMSPP povoljnije nego velika preduzeća u pogledu stvarnog tereta plaćenih poreza (Francuska, Grčka, Bugarska, Velika Britanija i Holandija), poreske olakšice za ovu kategoriju nisu tako zastupljene kao poreske olakšice za istraživanje i razvoj, i korisnije su mikro i malim, nego srednjim preduzećima.

Poreske olakšice namenjene MMSPP se kreću u rasponu od 2.54% (Belgija)⁵⁷ do 29.47% (Španija), dok značajne efekte poreskih podsticaja osećaju mikro preduzeća

(olakšice u visini do 53.05%). U navedenoj studiji Evropske komisije identifikovano je pet tipova poreskih olakšica koje se odnose na porez na dobit preduzeća, a namenjene su MMSPP:

1. ubrzana amortizacija;
2. investicione olakšice i dodaci;
3. poreski krediti;
4. posebni režimi za pojedine vrste prihoda;
5. posebne poreske stope.

Navedeni tipovi poreskih olakšica na različit način utiču na poresko opterećenje poslovanja – mogu uticati na umanjeње kako poreske osnovice, tako i poreske stope ili iznosa koji se stvarno uplaćuje na račun poreza (Vidi sliku 1). Tako posebne stope amortizacije, mogućnosti za kapitalizacijom troškova i dodatne naknade na osnovu

Tabela 12: Kriterijumi razvrstavanja MMSPP u EU

Kriterijumi	Mikro	Mala	Srednja
Prosečan broj zaposlenih	10	50	250
Poslovni prihod (EUR)	2.000.000	10.000.000	50.000.000
Ukupna bilansna aktiva (EUR)	2.000.000	10.000.000	43.000.000

Izvor: Evropska komisija⁵⁷

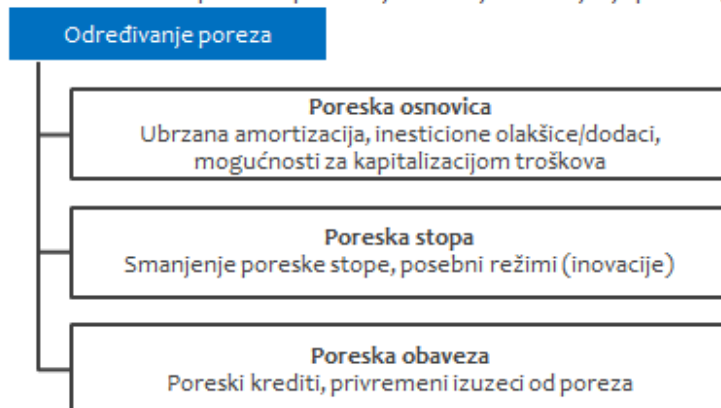
⁵⁵ *SME taxation in Europe – An empirical study of applied corporate income taxation for SMEs compared to large enterprises*, http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/newsroom/cf/itemdetail.cfm?item_id=8377 (Pristupljeno 11. februara 2017.)

⁵⁶ Evropska komisija, http://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/sme-definition_en, (Pristupljeno 14. februara 2017.)

⁵⁷ Belgija nudi svim kompanijama odbitak nominalne kamate od 3%. Za kompanije sa manje od 50 zaposlenih i prometom manjim od 6.250.000 evra ova stopa se uvećava za 0.5%, što vodi umanjeњу efektivnog poreskog opterećenja za 1.84%. Druga mera podrazumeva primenu niže progresivne poreske stope za prihode niže od 322.500 evra umesto standardne stope od 33%.

obima investicija imaju za cilj izmenu poreske osnovice. One mogu imati efekata čak i u odsustvu pozitivnog oporezivog prihoda ako se nude bespovratni krediti. Ovo može biti posebno važno za mala novoosnovana preduzeća koja se suočavaju sa start up gubicima, jer je često potrebno da prođe određeno vreme kako bi početnici počeli da posluju profitabilno. S druge strane, posebne poreske stope i režimi za pojedine vrste prihoda razlikuju se od navedenih oblika olakšica jer su vezani za učinak preduzeća.

Slika 1: Mehanizmi poreskih podsticaja namenjeni smanjenju poreskog opterećenja

Izvor: SME taxation in Europe – An empirical study of applied corporate income taxation for SMEs compared to large enterprises

Najzastupljeniji tip poreskih olakšica prikazan u navedenom istraživanju jesu posebne poreske stope. Međutim, dok Luksemburg nudi veoma mali popust od 1% do uporedno niskog praga od 15.000 evra, mala, a posebno mikro preduzeća u drugim zemljama mogu se susreti i sa poreskim stopama nižim do 50% standardne stope.

Kada je reč o državama ponaosob, najviše poreskih olakšica za mikro i srednja preduzeća nudi Španija. Ona koristi nekoliko tipova gore pomenutih podsticaja i na taj način je poresko opterećenje efektivno redukovano za skoro 30%. Španija je jedina zemlja koja pruža podsticaje koji se odnose i na poresku osnovicu, na poresku stopu i poreski kredit u isto vreme, za mala i mikro preduzeća. Tako se umesto po standardnoj poreskoj stopi od 30%, mala i mikro preduzeća oporezuju progresivno, sa smanjenim poreskim stopama - za prvih 300.000 evra prihoda 20%, a iznad 300.000 evra 25%, ako preduzeće ima manje od 25 zaposlenih i prihod ne prelazi 5.000.000 evra. Poreski kredit za mala i mikro preduzeća u iznosu od 3.000 evra po zaposlenom koji ima manje od 30 godina smanjio je efektivno poresko opterećenje za 10.67%, dok je poreska osnovica umanjena uvećanjem stope amortizacije za oko dva

puta u odnosu na standardnu stopu amortizacije.

Irska sa druge strane nudi specijalne poreske olakšice novoosnovanim kompanijama za prva tri perioda poslovanja. S obzirom na to da mikro preduzeća imaju poresku obavezu ispod 40.000 evra u sva tri perioda, ona su u potpunosti oslobođena plaćanja poreza na dobit. Na taj način, za mikro preduzeća poresko opterećenje je smanjeno za 38.63%, dok je za mala preduzeća smanjeno za svega 7,58%. Litvanija malim i srednjim preduzećima nudi smanjenu poresku stopu od 5% umesto 15% ukoliko ne prelaze 290.000 evra i imaju manje od 11 zaposlenih, dok Slovenija paušalnim preduzetnicima nudi umanjene poreske osnovice za 70% ukoliko je ona manja od 50.000 evra.

Međutim, fokus ove analize jesu poreske politike i olakšice usmerene ka početnicima u poslovanju, u momentu kada oni kao svršeni srednjoškolci, studenti ili nezaposlena lica odluče da započnu sopstveni biznis. Stoga ćemo u nastavku detaljnije ispitati kakve su politike Nemačke, Mađarske i Hrvatske prema start up kompanijama.

7.1 Usporedni prikaz: primer Nemačke

S obzirom na to da je Nemačka federalna država, poreze ubira kako federalna vlada, tako i pokrajne i lokalne samouprave. Ključni porezi koje treba razmotriti za potrebe ovog rada jesu porez na dobit, porez na dohodak i porez na dodatnu vrednost, sa dodatkom lokalnog poslovnog poreza, solidarnog poreza i poreza na crkvu koji su svojstveni nemačkom poreskom režimu, a utiču na poslovanje početnika. Iako je porez na imovinu koje plaćaju pravna lica takođe poresko opterećenje za početnike, on predstavlja zaseban objekat oporezivanja u poreskom sistemu, i zarad izvodljivosti simulacije troškova neće biti predmet analize. Osim poreza, i troškovi na račun socijalnih doprinosa biće predmet razmatranja, zajedno sa troškovima započinjanja poslovanja. Najpre sledi prikaz osnovnih indikatora razvijenosti Nemačke⁵⁸.

Tabela 13: Indikatori razvijenosti Nemačke

Broj stanovnika	82.175.684
BDP per capita	38.139 evra
Stopa rasta BDP	1.9%
Prosečna bruto plata	3.192 evra

Izvor: EUROSTAT 2016. godina⁵⁹

Porez na dohodak⁵⁹. U Nemačkoj pojedinac može biti poreski obveznik poreza na dohodak u svojstvu zaposlenog ili samozaposlenog lica. Oporezivanje prihoda pojedinca je progresivno. Drugim rečima, što je veći prihod, veća je poreska stopa i iznos koji se mora platiti. U 2016. godini poreske stope za pojedinca kretale su se od 0% do 45%. Ukoliko je godišnji oporezivi

prihod manji od 8.820 evra, pojedinac je oslobođen plaćanja poreza⁶⁰. To znači da **ukoliko je oporezivi prihod osobe manji od 735 evra mesečno, ona će biti oslobođena plaćanja poreza na zaradu**. Za prihode do 54.058 evra primenjuje se progresivno uvećanje poreske stope, koja iznosi od 14% do 42%. Prihodi od 54.058 do 256.303 evra oporezuju se sa stopom od 42%. Prihodi preko 256.303 evra se oporezuju sa 45%.

Tabela 14: Poreske stope poreza na dohodak u Nemačkoj

Poreska stopa	Visina godišnjeg prihoda (EUR)
0	< 8.820
14%-42%	8.820 – 54.058
42%	54.058 – 256.303
45%	256.303 >

Porez na dobit⁶¹. U Nemačkoj ne postoji jedinstvena stopa poreza na dobit na nacionalnom nivou za sve tipove privrednih društava, već se ona razlikuje u zavisnosti od oblika privrednog društva i pokrajine u kojoj preduzeće posluje. Prosečno poresko opterećenje kompanija je manje od 30%. Oporezivi prihod (tj. godišnji poslovni dobitak) čini poresku osnovicu poreza na dobit. Društva sa ograničenom odgovornošću ili akcionarska društva sa sedištem u Nemačkoj obavezne su da plaćaju porez na dobit na ostvarene prihode na globalnom nivou, a za ovaj tip privrednih društava porez na dobit se plaća u jednakom iznosu na nacionalnom nivou po stopi od 15% oporezive dobiti preduzeća.

⁵⁸ Eurostat, <http://ec.europa.eu/eurostat> (Pristupljeno 5. juna 2017.)

⁵⁹ Paying Taxes in Germany, <http://www.howtogermany.com/pages/germantaxes.html>, (Pristupljeno 16. februara 2017.)

⁶⁰ U slučaju bračne zajednice, taj iznos je dvostruko veći.

⁶¹ German Trade and Investment, www.gtai.de, (Pristupljeno 16. februara 2017.)

Poslovni porez⁶². Stopa ovog poreza u Nemačkoj se razlikuje i kreće se od 7% do 17% zavisno od regije i samouprave. Visina stope određuje se na osnovu dve komponente:

- Stope za obračun poreske osnovice: 3.5% od godišnjeg oporezivog prihoda širom Nemačke;
- Multiplikatora koji se razlikuje u zavisnosti od samouprave. U proseku je između 350% i 400%, ali ne može biti manje od 200%.

Porez na dodatu vrednost. Standardna stopa PDV-a iznosi 19% i ispod je evropskog proseka, dok se umanjena stopa od 7% odnosi na određene robe široke potrošnje i svakodnevne usluge (hrana, novine, lokalni javni prevoz). Neke usluge (bankarske, zdravstvene ili rad u zajednici) potpuno su oslobođene PDV-a.

Solidarni porez. Pored standardnih poreza, u Nemačkoj poreski obveznici plaćaju i takozvani solidarni porez od 5.5% na prihod koji je veći od 972 evra godišnje (1.944 evra za bračni par), na kapitalnu dobit i dobit preduzeća kojim se finansiraju troškovi

integrisanja države bivše Istočne Nemačke. Osnovni cilj ovim porezom regulisane novčane preraspodele jeste ujednačavanje privredne situacije u oba dela Nemačke.

Porez za crkvu. Crkveni porez je osnovni oblik finansiranja verskih zajednica. Dobrovoljan je - plaćaju ga samo oni koji se izjašnjavaju kao članovi rimokatoličke, evangelističke ili protestantske crkve, odnosno jevrejske zajednice i još nekih slobodnih religijskih zajednica. Visina crkvenog poreza se kreće od 8% do 9% poreza na dohodak, u zavisnosti o kojoj nemačkoj pokrajini je reč. Zbog niskih primanja, pun iznos crkvenog poreza plaća samo oko 30% članova verskih zajednica.

Doprinosi. Doprinosi za socijalno osiguranje u Nemačkoj obuhvataju sledeće segmente: zdravstveno osiguranje, zdravstvenu negu, penziono osiguranje, osiguranje u slučaju nezaposlenosti i osiguranje od nezgode. Doprinosi iznose oko 40% bruto prihoda, i deli se između poslodavca i zaposlenog (19.33 % na račun poslodavca, 20.43% na račun zaposlenog).

Tabela 15: Raspodela doprinosa za socijalno osiguranje u Nemačkoj

Socijalno osiguranje (% od bruto plate)	Udeo poslodavca/zaposlenog (% od bruto plate)
18.7% penziono osiguranje	9.35% poslodavac
	9.35% zaposleni
14.6% zdravstveno osiguranje	7.3% poslodavac
	7.3% zaposleni
3.0% osiguranje u slučaju nezaposlenosti	1.5% poslodavac
	1.5% zaposleni
2.55% zdravstvena nega	1.275% poslodavac
	1.275% zaposleni
1.19% osiguranje od nezgode	1.19% poslodavac

Izvor: German Trade and Investment⁶⁴

⁶² German Trade and Investment, www.gtai.de, (Pristupljeno 16. februara 2017.)

⁶³ German Trade and Investment, www.gtai.de, (Pristupljeno 16. februara 2017.)

Oko 85% nemačkog stanovništva je osigurano po Gesetzliche Krankenversicherung (GKV), nemačkoj verziji nacionalnog zdravstvenog sistema. Zaposleni koji zarađuju do 4.800 evra mesečno (57.600 evra godišnje), moraju biti osiguranici nacionalnog zdravstvenog sistema, dok oni čiji prihodi premašuju ovu cifru, imaju opciju da ostanu u ovom sistemu zdravstvenog osiguranja ili da se opredele za privatno osiguranje. Poslodavac će i dalje, uz određena ograničenja, morati da plati blizu polovine troškova privatnog osiguranja. Samozaposlene osobe takođe mogu biti u sistemu nacionalnog zdravstvenog sistema ili mogu uzeti privatno osiguranje, bez obzira na prihode kojim raspolažu. Što se tiče penzijskog osiguranja, najviše penzije u Nemačkoj idu do 67% prosečne neto zarade tokom radnog veka osiguranika. Starosna granica za odlazak u penziju je 65 godina, sa ciljem da se postepeno u narednih 20 godina pomeri na 67 godina.

Hartz reforme⁶⁴. Od 2005. godine do 2013. godine, nemačka privreda stvorila je 2.5 miliona novih radnih mesta (pretežno privremenih poslova, poslova sa skraćenim radnim vremenom i poslova na određeno vreme) i smanjila stopu nezaposlenosti za 5%, dovevši je na istorijski minimum od 5.3% nezaposlenih. Ovakav rezultat proizvod je tzv. Hartz reformi⁶⁵ koje predstavljaju temeljne izmene tržišta rada pomoću različitih instrumenata poput skraćivanja roka za korišćenje prava na naknadu za nezaposlene, okončanja opcije za prevremeno penzionisanje, smanjena doprinosa za socijalno osiguranje na račun

poslodavca, preokreta u teretu dokazivanja za odbijene ponude za posao, donacija za olakšanje prelaza od nezaposlenosti ka preduzetništvu itd. Međutim, za potrebe ovog rada najzanimljivija mera jeste uvećanje obima tzv. marginalnih poslova – mini i midi poslovi. *Mini-poslovi* su glavni ili sporedni poslovi na kojima se **zarađuje 450 evra i za koje se socijalni doprinosi i porezi na teret radnika ne plaćaju**. Doprinosi koje plaća poslodavac viši su nego za "normalan" posao, i računaju se na oko 28% umesto standardnih 20% za poslodavca. Radnici na mini-poslovima nemaju pravo na nadoknadu za osiguranje za slučaj nezaposlenosti, doprinosi za penzije su opcione i nemaju zdravstveno osiguranje, s obzirom na to da im poslodavac ne uplaćuje doprinose za zdravstveno osiguranje. S druge strane, *midi-poslovi* su predmet nižih doprinosa za socijalno osiguranje, koji se postepeno uzdižu ka standardnoj stopi kada mesečna zarada dostigne 850 evra, dok radnici na midi-poslovima imaju pravo u celosti na iste beneficije kao i zaposleni na redovnim poslovima.

U nastavku je predstavljen prikaz mesečnih troškova na račun poreza i doprinosa na primeru jednog preduzetnika i društva sa ograničenom odgovornošću, koji sebi isplaćuju bruto zaradu od 1.555 evra, čiji su mesečni prihodi 2.000 evra, sa dodatnim mesečnim troškovima od 100 evra, koji nisu u bračnoj zajednici niti članovi verske zajednice, nemaju decu i plaćaju osnovni paket doprinosa⁶⁶.

⁶⁴ Bouvard F., Rambert L., Romanello L., Studer N., (2013.) *How have the Hartz reforms shaped the German labour market?* Directorate General of the Treasury (DG Trésor)

⁶⁵ Više detalja o Hartz reformi možete pronaći u 11.2 Prilogu rada.

⁶⁶ Za simulaciju troškova je korišćen poseban kalkulator obračuna zarada u Nemačkoj: <http://www.parmenier.de/steuer/steuer.htm?wagetax.htm> (Pristupljeno 19. februara 2017.)

Tabela 16: Obračun mesečnih troškova poreza i doprinosa u Nemačkoj

Porez	Stopa	Preduzetnik (EUR)	Društvo sa ograničenom odgovornošću (EUR)
Porez na dohodak	0-45%	98.25	98.25
Porez na dobit	15%	/	51.75
Poslovni porez	7-17%	/	49.5
Solidarni porez	5.5%	3.45	3.45
Porez za crkvu	8-9%	/	/
Doprinosi	39.76%	321	321
UKUPNO		422.7	523.95
Učešće poreza i doprinosa u ukupnom mesečnom prihodu (u%)		21.13%	26.2%

Izvor: obračun i projekcije autora

Započinjanje poslovanja⁶⁷. Procedura započinjanja poslovanja u Nemačkoj je veoma slična kao i u Srbiji. Najpre je potrebno odabrati pravnu formu preduzeća, a zatim sledi registracija u javnom privrednom registru i lokalnoj privrednoj komori. Troškovi registracije zavise od izbora pravne forme, visine naknade za javnog beležnika, naknade u Okružnom sudu, i naknade za objavljivanje u Službenom listu. Troškovi za registraciju i objavljivanje u privrednom registru za partnerstvo iznose najmanje 250 evra, za društvo sa ograničenom odgovornošću 400 evra, a za akcionarsko društvo najmanje 500 evra, bez naknade za javnog beležnika. Dodatnih 20 do 40 evra potrebno je izdvojiti za upis u privrednu komoru, ukoliko je reč o delatnosti za koju nije potrebna licenca, dok je za licencirane delatnosti potrebno izdvojiti nešto više novca. Međutim, mala preduzeća, građanska partnerstva (GBRS) i frilanseri oslobođeni su registracije u privrednom registru, a frilanseri i upisa u privrednu komoru. Jednočlano društvo sa ograničenom odgovornošću moguće je osnovati sa minimalnim osnovnim kapitalom

od 25.000 evra⁶⁸, dok je za akcionarsko društvo potrebno najmanje pet članova i minimalni kapital od 50.000 evra.

Start up statistika. Prema podacima Instituta za istraživanje malih i srednjih preduzeća⁶⁹ u Nemačkoj je u 2015. godini osnovano je 388.000 start up kompanija sa punim radnim vremenom, od kojih 299.000 u oblasti privrede, 83.000 start up slobodnih profesija i 6.000 u oblasti poljoprivrede i šumarstva. Oko 90% njih su novoosnovane kompanije, dok 10% čine preuzimanje i nasleđivanje. Broj od 299.000 novoregistrovanih start up predstavlja pad od 3.7% (11.000) u odnosu na prethodnu godinu, dok je ukupan broj likvidacija 328.000 - broj preduzeća smanjen je za 29.000. Ipak, ovakva situacija rezultat je stabilne situacije u pogledu zapošljavanja u Nemačkoj, te se stoga nezaposleni ređe odlučuju za pokretanje sopstvenog biznisa. Takođe, posebno je zanimljivo da su 32% svih novoregistrovanih kompanija u 2015.

⁶⁷ Za simulaciju troškova je korišćen poseban kalkulator obračuna zarada u Nemačkoj: <http://www.parmentier.de/steuer/steuer.htm?wagetax.htm> (Pristupljeno 19. februara 2017.)

⁶⁸ Starting a business in Germany, <http://www.howtogermaany.com/pages/business-setup.html> (Pristupljeno 16. februar 2017.)

⁶⁹ The Institut für Mittelstandsforschung (IfM) Bonn, <http://en.ifm-bonn.org/>, (Pristupljeno 16. februara 2017.)

osnovali svršeni srednjoškcolci, što je najveći broj ikada.

Programi start up podrške. Trenutno ima nekoliko aktivnih programa i fondova koji imaju za cilj promociju i podršku za start up⁷⁰:

- **EXIST - Business Start up in science**⁷¹: pomaže ustanove visokog obrazovanja da razviju holističku strategiju za razvoj kulture preduzetništva. Usmeren je i ka finansiranju ranog stadijuma start up, još sa univerziteta i drugih istraživačkih instituta, i predviđa sredstva za razvoj ideje za proizvod / uslugu, biznis plan, pa sve do lansiranja kompanije. Maksimalni period finansiranja je godinu dana, pokriva troškove osnivanja start up kompanije u iznosu do 10.000 evra za pojedinca (do 30.000 evra za timove), 5.000 evra za podučavanje, a pokriva i mesečne troškove čiji iznos se razlikuje od stepena studija: od 1.000 do 3.000 evra.
- **Gründungszuschuss**⁷²: Predstavlja spoj dva prethodno postojeća programa: Bridging allowance⁷³ i Start up subsidy⁷⁴.

⁷⁰ The Institut für Mittelstandsforschung (IfM) Bonn, <http://en.ifm-bonn.org/>, (Pristupljeno 16. februara 2017.)

⁷¹ Exist, www.exist.de, (Pristupljeno 17. februara 2017.)

⁷² Gründungszuschuss, <http://www.gruendungszuschuss.de/>, (Pristupljeno 16. februara 2017.)

⁷³ Bridging allowance: finansijska podrška za nezaposlene sa kvalitetnim biznis planom. Nakon odobrenja od regionalne privredne komore sledi finansijske podrška u vidu pokrivanja dela poreza i doprinosa, kao i isplate zarade za nezaposlene. Učesnici dobijaju naknadu jednaku onoj koja se inače isplaćuje nezaposlenim licima u periodu od šest meseci, kao i dodatne olakšice u vidu plaćanja 68% poreza i doprinosa, http://ec.europa.eu/economy_finance/events/20

Podrazumeva naknadu za početnike u vidu minimalne zarade koju primaju nezaposleni sa dodatkom od 300 evra mesečno za doprinose u trajanju od devet meseci. Nakon tog perioda, ukoliko je poslovanje uspešno započeto preduzetnik može da dobije produžetak trajanja naknade od 300 evra i u narednih šest meseci.

- **High-tech Start up Fund (HTGF)**⁷⁵: Rizični kapital za mlade tehnološke start up kompanije, sa mogućnošću dobijanja do 600.000 evra u prvoj rundi investicija, a kasnije i do 1.400.000 evra.
- **INVEST – Grant for Venture Capital**⁷⁶: Podržava i podstiče privatne investitore da učine više za mlade, inovativne kompanije. Investitor dobija povraćaj poreza od 20% ukupno uloženog iznosa, čime se smanjuje rizik investitora.

Efekti. Prema Globalnom preduzetničkom indikatoru⁷⁷, u poređenju sa drugim državama nemačka Vlada zajedno sa drugim institucijama u znatno većoj meri pruža podršku novim preduzetnicima. Podrška za

[07/labour_market_140307/papers/caliendo_steiner_en.pdf](http://ec.europa.eu/economy_finance/events/2007/labour_market_140307/papers/caliendo_steiner_en.pdf), (Pristupljeno 17. februara 2017.)

⁷⁴ Start-up subsidy: namenjena je početnicima sa dobrim biznis planom uz obavezu redovnog uplaćivanja doprinosa za penziono i invalidsko osiguranje. Podrazumeva mesečnu naknadu od 600 evra mesečno u prvoj godini poslovanja, 360 za drugu i 240 za treću godinu, sve dok prihod preduzetnik ne pređu 25.000 evra, http://ec.europa.eu/economy_finance/events/2007/labour_market_140307/papers/caliendo_steiner_en.pdf (Pristupljeno 17. februara 2017.)

⁷⁵ High-Tech Gründerfonds (HTGF), <http://high-tech-gruenderfonds.de>, (Pristupljeno 16. februara 2017.)

⁷⁶ INVEST – Grant for Venture Capital, www.bmw.de/go/invest, (Pristupljeno 16. februara 2017.)

⁷⁷ Global Entrepreneurship Monitor, <http://www.gemconsortium.org/report/49480>, (Pristupljeno 16. februara 2017.)

start up se zasniva na tri stuba: savetovanje, umrežavanje i finansiranje. Federalna vlada daje promotivne kredite start up kompanijama (preko bankarske grupe KfV), rizičnog kapitala (preko MSP investicionih kompanija) i garancije (preko banaka). Pored ovog finansijskog dela, u Nemačkoj se start up podstiče i stimulisanjem preduzetništva među srednjoškolicima, uvođenjem posebnih predmeta u proces nastave, promovisanjem preduzetništva u visokom obrazovanju, savetodavnim programima za (mlada) preduzeća, takmičenjima start up-ova i njihovih biznis planova, globalnom nedeljnom preduzetništva itd. Takva politika imala je za rezultat da je Nemačka jedna od najpoželjnih zemalja na svetu za započinjanje poslovanja⁷⁸, a start up hub u Berlinu smatra se jednim od najvećih i najrazvijenijih u Evropi.

7.2 Uporedni prikaz: primer Mađarske

Sistem oporezivanja u Mađarskoj je podeljen između centralnog i lokalnog nivoa. Glavni nacionalni porezi su porez na dohodak, porez na dobit i porez na dodatu vrednost, dok lokalni poslovni porez ubiraju lokalne vlasti. Kao i u slučaju Nemačke, porez na imovinu iako važan, neće biti predmet analize zbog potrebne jednoobraznosti u komparativnom prikazu određenih poreskih i neporeskih kategorija u odabranim zemljama, a u razmatranje će se uzeti socijalni doprinosi kao i troškovi započinjanja poslovanja. U nastavku sledi tabelarni prikaz osnovnih indikatora razvijenosti Mađarske.

⁷⁸ The Global Startup Ecosystem Ranking 2015, <http://blog.startupcompass.co/the-2015-global-startup-ecosystem-ranking-is-live/>, (Pristupljeno 18. februara 2017.)

Tabela 17: Indikatori razvijenosti Mađarske

Broj stanovnika	9.855.971
BDP per capita	11.000 evra
Stopa rasta BDP	0.4%
Prosečna bruto plata	926 evra

Izvor: Trading Economics, februar 2017. godine

Porez na dohodak⁷⁹. Kada je reč o oporezivanju prihoda fizičkih lica u Mađarskoj, razlikujemo oporezivanje privatnih preduzetnika i fizičkih lica. Preduzetnici najpre plaćaju porez na dohodak preduzetnika, na osnovu ukupnih prihoda, uz odbijanje troškova i određenih stavki prilagođavanja propisanih zakonom. Oni takođe mogu da se odluče za paušalno oporezivanje ukoliko ispunjavaju odgovarajuće zakonske uslove. Stopa poreza na dohodak preduzetnika je 10% ukoliko im je prihod do 16.250 evra, odnosno 19% ukoliko prihod prelazi ovaj iznos. Dodatno, preduzetnik ima obavezu da plati porez na osnovicu za preduzetničku dividendu koja se računa na osnovu prihoda preduzetnika posle oporezivanja, a poreska stopa za ovu obavezu iznosi 15%.

Kada je reč o fizičkim licima, Zakon o porezu na dohodak pravi razliku između sledećih kategorija prihoda:

- *Objedinjeni prihodi:* prihodi od aktivnosti samozapošljavanja, prihodi od aktivnosti koje ne dolaze od samozapošljavanja i druga primanja koja se mogu objediniti;
- *Prihodi koji se oporezuju odvojeno:* prihodi od kapitalnih dobitaka, prihodi od privatnih preduzeća, prihodi od prodaje pokretne i nepokretne imovine.

⁷⁹ DOING BUSINESS IN HUNGARY, <http://doingbusinessinhungary.com/taxation#income-taxation-of-private-individuals>, (Pristupljeno 18. februara 2017.)

Za ovu kategoriju poreskih obveznika od 2016. godine se računa stopa poreza od 15%.

Porez na dobit⁸⁰. Stopa poreza na dobit u Mađarskoj je konkurentna u regionu, iako je relativno niska stopa korporativnog poreza uravnotežena uz pomoć visokih lokalnih poslovnih poreza od strane opština. Kao i u slučaju preduzetnika, stopa poreza na dobit iznosi 10% za preduzeća koja imaju prihod do 16.250 evra, a 19% za one čiji promet prelazi ovaj iznos⁸¹. Takođe, ukoliko dobit preduzeća pre oporezivanja ili poreska osnovica (šta bude veće) ne dostigne minimalni prihod (dobit), poreski obveznik ima mogućnost da sačini izjavu o strukturi troškova u svojoj poreskoj prijavi ili da za poresku osnovicu uzme minimalni dohodak i plati porez na to. Minimalni dohodak iznosi 2% od modifikovanog ukupnog prihoda.

EVA – Pojednostavljeni preduzetnički porez⁸². Preduzeća čiji godišnji promet ne prelazi 97.300 evra imaju mogućnost da smanje svoje administrativno i poresko opterećenje. Poreska stopa za promet do 97.300 evra iznosi 37%, a preko tog iznosa 50% i zamenjuje porez na dodatu vrednost, porez na dohodak, porez na dobit i porez na prihode od dividendi. Ovom poreskom režimu podležu privatni preduzetnici, jednočlane kompanije, partnerstva i društva sa ograničenom odgovornošću. Poreska osnovica je prihod uvećan za PDV i modifikovan po osnovu određenih stavki predviđenih zakonom.

⁸⁰ DOING BUSINESS IN HUNGARY, <http://doingbusinessinhungary.com/taxation#income-taxation-of-private-individuals>, (Pristupljeno 18. februara 2017.)

⁸¹ U 2017. godini očekuje se snižavanje poreza na dobit preduzeća na 9%, što bi bila najniža korporativna poreska stopa u Evropskoj uniji.

⁸² Isto

KATA – Fiksni iznos poreza za preduzeća koja spadaju u grupu malih poreskih obveznika⁸³. Ovaj poreski režim namenjen je privatnim preduzetnicima, jednočlanim kompanijama, partnerstvima i društvima sa ograničenom odgovornošću i smatra se najjednostavnijim poreskim oblikom prilagođenim početnicima, jer fiksnim iznosom zamenjuje porez na dobit, porez na dohodak građana i sve socijalne doprinose. Mesečni iznos koji treba uplatiti za puno radno vreme je 162 evra. Za viši nivo socijalnog osiguranja iznos je 243 evra, dok za nepuno radno vreme mesečni iznos na račun poreza iznosi 81 evro.

Lokalni poslovni porez. Stopu poreza određuje lokalna samouprava u kojoj lice obavlja delatnost. Maksimalna stopa iznosi 2%, dok pojedine opštine ne ubiru lokalni poslovni porez.

Porez na dodatnu vrednost. Do 2008. Mađarska je uspela da uskladi svoj sistem poreza na dodatu vrednost sa važećim direktivama EU o PDV-u. U Mađarskoj postoje tri stope PDV-a: standardna od 27% i dve umanjene od 18%⁸⁴ i 5%⁸⁵. Mađarska stopa PDV-a od 27% najviša je u Evropi.

⁸³ Favorable tax types for small companies in Hungary in 2016, <http://accace.com/file/142825/HU-2016-03-21-Favorable-tax-types-for-small-companies-in-Hungary-in-2016-EN.pdf>, (Pristupljeno 18. februara 2017.)

⁸⁴ Za mleko i mlečne proizvode, proizvode u kojima se koristi kukuruz, brašno, skrob ili mleko, za komercijalne usluge smeštaja itd.

⁸⁵ U medicini, za medicinske aparate, knjige, časopise, goveda, svinje, ovce i koze, usluge daljinskog grejanja itd.

Doprinosi.⁸⁶ U Mađarskoj doprinosi za socijalno osiguranje pokrivaju zdravstveno, penziono i osiguranje za slučaj qnezaposlenosti. Doprinosi se obračunavaju na osnovu bruto plate, a teret plaćanja snose zajedno poslodavac i zaposleni. U 2017. i stopa doprinosa je smanjena u odnosu na prethodnu godinu i iznosi 40.5%, a očekuje se i dodatno umanjenje od 2% u 2018. Od tog iznosa, 22% plaća poslodavac, i taj iznos nije uračunat u bruto platu zaposlenog, dok zaposleni plaća 18.5% i to:

- penziono osiguranje - 10%
- doprinosi za zdravstveno osiguranje i tržište rada - 8.5%:
 - doprinos za zdravstveno osiguranje u naturi: 4%,
 - doprinos za zdravstveno osiguranje u novcu: 3%,
 - doprinos za tržište rada: 1.5%.

U nastavku sledi simulacija mesečnih troškova na račun poreza i doprinosa na primeru jednog preduzetnika i društva sa ograničenom odgovornošću, koji sebi isplaćuju bruto zaradu od 412 evra, čiji su mesečni prihodi 650 evra, sa dodatnim mesečnim troškovima od 100 evra, koji nisu u bračnoj zajednici, nemaju decu i plaćaju osnovni paket doprinosa⁸⁷.

Dodatno, u tabeli su prikazani i troškovi na račun poreza i doprinosa obračunati po režimu pojednostavljenog preduzetničkog poreza (EVA) i po režimu fiksnog iznosa poreza za preduzeća koja spadaju u grupu malih poreskih obveznika (KATA).

Tabela 18: Proračun troškova poreza i doprinosa u Mađarskoj

Porez	Stopa	Preduzetnik	Društvo sa ograničenom odgovornošću	EVA	KATA
Porez na dohodak	15%	61.8	61.8	180	162
Porez na dobit	10-19%	/	13.8		
Lokalni poslovni porez	0-2%	/	/		
Doprinosi	40.5%	166.9	166.9		
UKUPNO		228.7	242.5	180	162
Učešće poreza i doprinosa u ukupnom prihodu (u%)		35.2%	37.3%	27.7%	24.9%

Izvor: obračun i projekcije autora

⁸⁶ DOING BUSINESS IN HUNGARY, <http://www.tradingeconomics.com/hungary/personal-income-tax-rate>

⁸⁷ Za simulaciju je korišćen poseban kalkulator obračuna zarada u Mađarskoj: <https://www.humancentrum.hu/for-employees/wage-calculator>, (Pristupljeno 18. februara 2017.)

Započinjanje poslovanja⁸⁸. Kada je reč o započinjanju poslovanja, u Mađarskoj ista pravila za osnivanje biznisa važe kako za strana lica tako i za mađarske državljane. Prvi korak u ovom postupku jeste priprema dokumenata, koja moraju biti potpisana od strane advokata. Zatim sledi otvaranje bankovnog računa. Troškovi se razlikuju u zavisnosti od banke - prosek je 16 evra, ali ne naplaćuju sve banke ove usluge⁸⁹. Kako bi se započela procedura registracije, potrebno je uplatiti najmanje 50% osnivačkog kapitala (pun iznos za d.o.o. iznosi oko 10.000 evra). Nakon toga sledi registrovanje u Mađarskom registracionom sudu i dobijanje PIB-a. Prijava se podnosi isključivo od strane pravnog zastupnika. Od 2012. godine u Mađarskoj je ustanovljena je razlika u načinu registrovanja i pratećih troškova malih i srednjih, u odnosu na velika preduzeća⁹⁰. Za MSP uvedena je tzv. *pojednostavljena procedura registracije* koja znači i umanjeње troškova. Tako troškovi registracije za društvo sa ograničenom odgovornošću iznose 335 evra (167 evra po pojednostavljenoj proceduri), a troškovi objavljivanja u mađarskom službenom glasniku oko 17 evra (bez naknade po pojednostavljenoj proceduri). Na kraju, potrebno je prijaviti se kod nadležnog poreskog organa i upisati se u mađarsku službu za statistiku, a ovi koraci ne podrazumevaju dodatne troškove.

⁸⁸ Investing in Hungary, <http://www.pwc.com/hu/en/publications/investing-in-hungary/faq.html>, (Pristupljeno 18. februara 2017.)

⁹⁰ Simplified company registration provides alternative to normal procedure, <http://www.nt.hu/dinamic/letoltesek/4/simplified-company-registration-provides-alternative-to-normal-procedure.pdf>, (Pristupljeno 18. februara 2017.)

Start up statistika⁹¹. U 2016. godini u Mađarskoj je osnovano 46.000 novih privrednih subjekata, dok je broj brisanih subjekata 26.000. Prema podacima kompanije Bisnode⁹², iako je u prvoj polovini godine došlo do uvećanja broja novoregistrovanih subjekata od 5.9%, ta stopa je i dalje niska u poređenju sa padom od prethodnih godina. Dok je u 2010. godini osnovan rekordan broj od skoro 50.000 preduzeća, u 2011. godini došlo je do pada za 20%, nakon čega se nastavlja taj opadajući trend u broju osnivanja novih firmi.

Programi podrške. Iako se start up ekosistem Mađarske smatra jednim od najrazvijenijim u Evropi, ne postoji veliki broj programa usmerenih ka podršci start up kompanijama. Razloge za to možemo tražiti u činjenici da posebni programi i nisu potrebni, već da su dugotrajne mere kao što su pojednostavljenje procedure registracije, kao i pojednostavljeni preduzetnički porez i fiksni iznos poreza u velikoj meri olakšali proces započinjanja i daljeg vođenja poslovanja početnika. Stoga će u nastavku biti pomenuti neki od najčešće korišćenih modela podrške:

- **Inkubatori i akceleratori:** u Mađarskoj, a posebno u Budimpešti postoji veliki broj inkubatora i akceleratora namenjenih početnicima u poslovanju. Tako je za 100 evra moguće pronaći radni prostor u centru Budimpešte, a od akceleratora dobiti i do 450.000 evra investicija.
- **JEREMIE:** Program obuhvata kreditne garancije, rizični kapital i kredite za mikro, mala i srednja preduzeća, a ukupna raspoloživa sredstva su nešto manje od 700 miliona evra.

⁹¹ Bisnode.hu, <http://bisnode.hu/>, (Pristupljeno 18. februara 2017.)

⁹² Bisnode je deo međunarodne grupe Bisnode AB, najvećeg evropskog provajdera poslovnih i bonitetnih informacija sa sedištem u Stockholmu.

- **The Hungarian Live Wire Foundation**⁹³: Program se sprovodi uz finansijsku podršku kompanije Shell AG u cilju smanjivanja nezaposlenosti i promocije preduzetništva. Podrazumeva organizovanje mentorstva, promovisanje uspešnih mladih preduzetnika i podršku prilikom konkurisanja kod finansijskih institucija za mikro kredite.

Efekte⁹⁴. Iako start up scena u Mađarskoj nije u toj meri razvijena kao ona u Nemačkoj, u Mađarskoj trenutno deluje 380 start up kompanija u koje je uključeno 2.833 investitora, što je čini jednom od najbrže napredujućih u Evropi⁹⁵. Start up ekosistem u Mađarskoj se često označava sa "PreziUstreamLogMeIn"⁹⁶ - imenima tri internet giganta koji su daleko najpoznatiji, a započeli su kao start up. Uprkos veoma visokoj stopi PDV-a i visokim porezima na zarade, porez na dobit je srazmerno nizak i ima tendenciju opadanja, cene su relativno niske u poređenju sa drugim zemljama u regionu i mnogo jeftinije nego u drugim zapadnim evropskim zemljama. Tako su niska cena pokretanja poslovanja i posebni poreski režimi za male početnike doveli Mađarsku u sam vrh evropske start up

⁹³ Analiza regulatornog okvira preduzetništva tri najperspektivnije delatnosti, sa predlogom pojednostavljenja poslovanja za mlade preduzetnike, Ekonomski institut, Beograd, 2016.

⁹⁴ What's the startup ecosystem like in Hungary? <http://www.face-entrepreneurship.eu/en/blog/articulos/what-s-the-startup-ecosystem-like-in-hungary>, (Pristupljeno 18. februara 2017.)

⁹⁵ AngelList - Where the world meets startups, <https://angel.co/hungary>, (Pristupljeno 18. februara 2017.)

⁹⁶ About the Hungarian startup ecosystem, <http://digitalfactory.vc/about-the-hungarian-startup-ecosystem/>, (Pristupljeno 19. februara 2017.)

scene. Radna snaga je jeftina, a dobro obučena tehnološkim, jezičkim i drugim veštinama poslovanja. Mađarski start up ekosistem je u režimu brzog rasta. Skoro da je udvostručen po veličini od prošle godine, a danas zapošljava blizu 3.000 ljudi.

7.3 Uporedni prikaz: Primer Hrvatske

Kada je reč o poreskom sistemu Hrvatske, kao zemlja članica Evropske unije Hrvatska je i sistem poreza uskladila sa evropskim načelima. Porezi u Hrvatskoj se dele na državne, županijske, opštinske/gradske i zajedničke, u zavisnosti od toga u čiji budžet odlaze prihodi. Osim poreza, i troškovi na račun socijalnih doprinosa biće predmet razmatranja, zajedno sa troškovima započinjanja poslovanja. Kao i u prethodnom slučaju, zbog potrebne jednoobraznosti u komparativnom prikazu porez na imovinu neće biti uzet u razmatranje. Najpre sledi prikaz osnovnih indikatora razvijenosti Hrvatske.

Tabela 19: Indikatori razvijenosti Hrvatske

Broj stanovnika	4.215.572
BDP per capita	12.192 evra
Stopa rasta BDP	0.6%
Prosečna bruto plata	1.066 evra

Izvor: Trading Economics, februar 2017.

Porez na dohodak⁹⁷. Porez na dohodak plaća se na godišnjem nivou na osnovu poreske prijave i zajednički je porez, što znači da se prihodi prikupljeni ovim porezom raspoređuju među državom, županijama, gradovima i opštinama. **Neoporezivi deo dohotka u Hrvatskoj iznosi 510 evra, što znači da manja primanja nisu**

⁹⁷ Zakon o porezu na dohodak, <http://www.zakon.hr/z/85/Zakon-o-porezu-na-dohodak>, (Pristupljeno 21. februar 2017.)

oporezovana. Godišnji porez na dohodak plaća se po stopi od 24% na poresku osnovicu do visine 28.140 evra, a 36% za više iznose. Ove stope predstavljaju novinu iz 2017, dok su ranije važile stope od 25% i 40%.

Priraz porezu na dohodak⁹⁸. Pored poreza na dohodak, građani Hrvatske plaćaju i priraz porezu na dohodak. Za razliku od poreza, koji određuje država, priraz samostalno, ali unutar nacionalnih zakonskih granica, određuju teritorijalne jedinice, u Hrvatskoj opštine odnosno gradovi, a stopa se razlikuje u zavisnosti od veličine lokalne samouprave. Tako je stopa za opštine do 10%, za grad koji ima ispod 30.000 stanovnika do 12%, iznad 30.000 stanovnika do 15%. Za grad Zagreb važi poseban priraz od 18%. Kao osnovica za priraz uzima se već utvrđeni iznos poreza na dohodak, pa se tako na svakih 100 kuna poreza u Zagrebu plaća još 18 kuna priraza.

Porez na dobit⁹⁹. U Hrvatskoj je porez na dobit državni porez, a obveznici su kako pravna tako i fizička lica - rezidenti Republike Hrvatske koji privrednu delatnost obavljaju samostalno, trajno i radi ostvarivanja dobiti, dohotka ili prihoda i drugih privrednih procenjivih koristi. Fizičko lice koje je u prethodnom poreskom periodu ostvarilo ukupne prihode veće od 401.493 evra, ili dohodak veći od 53.532 evra, ako ima dugotrajnu imovinu u vrednosti većoj od 268.874 evra, ili ako u prethodnom poreskom periodu prosečno zapošljava više od 15 radnika može birati da li želi da plaća porez na dohodak ili dobit, i da za to podese

zahtev Poreskoj upravi¹⁰⁰. U Hrvatskoj je poreska stopa poreza na dobit smanjenja sa 20% na 18 i 12% u okviru poreske reforme uz obrazloženje da je to mera kojom Hrvatska postaje konkurenta zemljama u okruženju. Tako ukoliko lice ostvari prihod do 401.493 evra plaća porez od 12%, a ukoliko njegovi prihodi prelaze ovaj iznos ili su jednaki ovom iznosu, stopa poreza na dobit je 18%.

Porez na dodatnu vrednost¹⁰¹. Svaka osoba koja samostalno obavlja bilo koju privrednu delatnost, obavezna je da se upiše u registar obveznika PDV-a, ako je vrednost isporuka dobara i obavljenih usluga u prethodnoj kalendarskoj godini bila veća od 30.781 evra. Stopa PDV je 25% dok se umanjene stope od 5%¹⁰² i 13%¹⁰³ obračunavaju na osnovne životne namirnice i robu široke potrošnje.

Poreske olakšice. Slično kao u Srbiji, Zakonom o porezu na dohodak predviđena je mera umanjena dohotka od samostalne delatnosti za iznos isplaćenih plata i uplaćenih doprinosa na platu novim radnicima. Novim radnicima u smislu ove odredbe smatraju se radnici s kojima je sklopljen ugovor o radu na neodređeno vreme, a zaposlenje je usledilo nakon najmanje jednomesečne prijave kod

⁹⁸ Porezna uprava, https://www.porezna-uprava.hr/HR_porezni_sustav/Stranice/priraz_po_rezu_na_dohodak.aspx, (Pristupljeno 21. februara 2017.)

⁹⁹ Zakon o porezu na dobit, <http://www.zakon.hr/z/99/Zakon-o-porezu-na-dobit>, (Pristupljeno 21. februara 2017.)

¹⁰⁰ Porezna uprava, <http://cccenterclient.porezna-uprava.hr/view.asp?file=fizickeosobepd.XML>, (Pristupljeno 21. februara 2017.)

¹⁰¹ Zakon o porezu na dodatnu vrijednost, <http://www.zakon.hr/z/186/Zakon-o-porezu-na-dodanu-vrijednost>, (Pristupljeno 21. februara 2017.)

¹⁰² Odnosi se na sve vrste hleba, mleka, knjige stručnog, naučnog, umetničkog, kulturnog i obrazovnog sadržaja, udžbenike, lekove, medicinsku opremu, pomagala i druge, bioskopske ulaznice, naučne časopise.

¹⁰³ Računa se za usluge smeštaja, novine i časopise, jestiva ulja i masti, dečija sedišta za automobile, isporuku vode, ulaznice za koncerte, isporuku električne energije, javnu uslugu prikupljanja komunalnog otpada itd.

Hrvatskog zavoda za zapošljavanje i trajanja probnog rada ako je ugovoren. Novim radnicima smatraju se i osobe zaposlene nakon što su odustale od korišćenja prava na penziju ili osobe koje se prvi put zapošljavaju, kao i osobe zaposlene na određeno vreme kao pripravnici, praktikanti ili stažisti.

Doprinosi¹⁰⁴. Najniža mesečna osnovica za obračun doprinosa u Hrvatskoj je 393 evra, a najviša 6.214 evra. U skladu sa Zakonom,

obaveznim osiguranjima smatraju se:

- obavezno penziono osiguranje na temelju generacijske solidarnosti (tzv. I stub);
- obavezno penziono osiguranje za starost na temelju individualne kapitalizirane štednje (tzv. II stub);
- obavezno zdravstveno osiguranje za slučaj povrede na radu i profesionalne bolesti;
- osiguranje za slučaj nezaposlenosti.

Tabela 20: Raspodela doprinosa za socijalno osiguranje u Hrvatskoj

Doprinosi	Doprinosi na teret zaposlenog	Doprinosi na teret poslodavca
Za osobe osigurane samo u I stubu penzionog osiguranja	20% - I stub	
Za osobe osigurane u I i II stubu penzionog osiguranja	15% - I stub 5% - II stub	
Osnovni zdravstveni doprinos		15%
Posebni doprinos za osiguranje od posledica nesreće na radu i profesionalnog oboljenja		0,5%
Za zapošljavanje		1,7%
Ukupni doprinosi	20%	17,2%

¹⁰⁴ Zakon o doprinosima, <http://www.zakon.hr/z/365/Zakon-o-doprinosima>, (Pristupljeno 21. februara 2017.)

U Tabeli 21 sledi proračun mesečnih troškova na račun poreza i doprinosa na primeru jednog preduzetnika i društva sa ograničenom odgovornošću, koji sebi isplaćuju bruto zaradu od 440 evra, čiji su mesečni prihodi 650 evra, sa dodatnim mesečnim troškovima od 100 evra, koji nisu u bračnoj zajednici, nemaju decu i plaćaju osnovni paket doprinosa¹⁰⁵. S obzirom na to da je neoporezivi iznos zarade izrazito visok – 510 evra, preduzetnici u ovom obračunu ne plaćaju porez i prirez porezu na dohodak.

dokumentaciju.¹⁰⁷ Troškovi javnog beležnika su u proseku oko 335 evra. Registar sud na čijem je području sedište društva nadležan je za upis u trgovački registar. Sudska naknada za upis u trgovački registar iznosi 53 evra, od čega je 13 evra za prijavu, a 40 evra za osnivanje. Trgovački sud nakon upisa u sudski registar dostavlja podatke o upisu i na objavu „Narodnim novinama“, a naknada iznosi 120 evra. Potrebno je i otići u banku radi uplate osnovnog kapitala, a najniži iznos za društvo

Tabela 21: Proračun troškova poreza i doprinosa u Hrvatskoj

Porez	Stopa	Preduzetnik	Društvo sa ograničenom odgovornošću
Porez na dohodak	24-40%	/	/
Prirez porezu na dohodak	10-18%	/	/
Porez na dobit	12-18%	/	13.2
Doprinosi	37.2%	163	163
UKUPNO		163	176.2
Učešće poreza i doprinosa u ukupnom prihodu (u%)		25%	27.1%

Izvor: obračun i projekcije autora

Započinjanje poslovanja¹⁰⁶. U Hrvatskoj je postupak započinjanja poslovanja nalik onom u Srbiji, Mađarskoj i Nemačkoj. Najpre je potrebno odrediti naziv firme i zatim se upisati u trgovački registar. Registraciju može u potpunosti sprovesti javni beležnik koji prikuplja i sastavlja potrebnu

sa ograničenom odgovornošću iznosi 2.683 evra. Kada se dobije potvrda o upisu u sudski registar, potrebno je izraditi pečat, a cena je oko 23 evra¹⁰⁸. Kako bi društvo dobilo svoj matični broj i šifru delatnosti potrebno je da podnese zahtev u Državnom zavodu za statistiku, za šta je neophodno

¹⁰⁵ Za proračun je korišćen poseban kalkulator obračuna zarada u Hrvatskoj: <http://www.isplate.info/croatia-salary-income-calculator.aspx>, (Pristupljeno 21. februara 2017.)

¹⁰⁶ Otvaranje obrta ili tvrtke?, <http://tilio.hr/>, (Pristupljeno 22. februara 2017.)

¹⁰⁷ Hitro.hr je servis Vlade Republike Hrvatske za ubranu komunikaciju građana i poslovnih subjekata s državnom upravom, <http://www.hitro.hr>, (Pristupljeno 22. februara 2017.)

¹⁰⁸ Ease of Doing Business in Croatia, <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/croatia>, (Pristupljeno 22. februara 2017.)

uplatiti sudsku taksu od 7 evra. Zatim sledi prijava u Poreskoj upravi i prijava penzionog i zdravstvenog osiguranja.

Start up statistika¹⁰⁹. Tokom 2016. godine u Hrvatskoj je putem servisa Hitro.hr osnovano 6.559 novih poslovnih subjekata, što predstavlja porast od 13.5% u odnosu na 2015. godinu (781 poslovni subjekt više nego godinu ranije). Od tog broja 3% ili 197 su zanatske radnje, 34.5% ili 2.266 su društva sa ograničenom odgovornošću, a 62.5% ili 4.096 su jednostavna društva s ograničenom odgovornošću (j.d.o.o.), takozvane **kompanije za 10 kuna (1.5 evra)**¹¹⁰. Naime, jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću ima većinu obeležja društva sa ograničenom odgovornošću, a osnovne razlike su smanjenje praga osnovnog kapitala na svega 10 kuna, značajno smanjenje troškova osnivanja i značajno ubrzanje procedure osnivanja. Glavna svrha jednostavnog društva s ograničenom odgovornošću je olakšanje ulaska u preduzetnički poduhvat, sprečavanje neregistrovanih delatnosti, smanjenje odliva hrvatskih preduzetnika i olakšavanje poslovanja stranim preduzetnicima u Hrvatskoj. Usmeren je ka mladim i novim preduzetnicima, čitava procedura traje 24 sata, a ukupni troškovi osnivanja iznose **107 evra**.

Programi start up podrške: Kada je reč o programima i fondovima promocije i podrške za start up, pomenućemo nekoliko aktivnih:

¹⁰⁹ Hitro.hr, <http://www.hitro.hr>, (Pristupljeno 21. februara 2017.)

¹¹⁰ "Tvrteke za 10 kuna" za lakše samozapošljavanje, <https://pravosudje.gov.hr/tvrteke-za-10-kuna-za-lakse-samozaposljavanje/6321>, (Pristupljeno 20. februara 2017.)

- **Start up akademija**¹¹¹. Sprovodi se u Plavom uredu - preduzetničkom centru Grada Zagreba. Namenjena je svim početnicima na području grada Zagreba kao i onima koji nameravaju da postanu preduzetnici.
- **Pre-Seed fond**¹¹². Program podsticanja ulaganja u vlasnički kapital inovativnih preduzetnika početnika ili start up koji razvijaju nove proizvode ili čiji su potencijal prepoznali privatni ulagači koji su spremni uložiti u njihov vlasnički kapital. Hrvatski inovativni preduzetnici za razvoj novih proizvoda moći će da dobiju bespovratnu potporu od 6.700 evra do 26.766 evra.
- **„E-impuls 2016“**¹¹³. Namenjen podsticanju investicija u početna ulaganja povezana sa osnivanjem nove poslovne jedinice ili proširenjem kapaciteta postojeće poslovne jedinice. Odnosi se na pravna ili fizička lica koje se bave ekonomskom delatnošću, a koja su, u skladu sa definicijom, mikro i mala preduzeća. Iznosi pojedinačnih podrški kreću se od 4.025 do 40.246 evra uz maksimalan intenzitet podrške od 65% bespovratnih sredstava za mala preduzeća, odnosno 85% za mikro preduzeća.
- **Program za samozapošljavanje.** Pravo da ostvare pravo na ovu podršku ima ukupno 400 nezaposlenih lica koja imaju prebivalište u Zagrebu, započinju poslovanje i kojima je poslovni plan ocenjen pozitivno od strane Hrvatskog

¹¹¹ Start up akademija, <http://www.raza.hr/Programi-potpore/Start-up-akademija>, (Pristupljeno 20. februara 2017.)

¹¹² HAMAG BICRO, <http://www.hamagbicro.hr/hrvatska-dobila-prvi-fond-za-poticanje-ulaganja-u-vlasnicki-kapital/>, (Pristupljeno 21. februara 2017.)

¹¹³ Europski strukturni i investicijski fondovi, <http://www.strukturnifondovi.hr/natjecaji/1276>, (Pristupljeno 20. februara 2017.)

zavoda za zapošljavanje. Iznos podrške je 3.353 evra za namenski utrošak prilikom početka poslovanja.

- **Kompetentnost i razvoj MSP¹¹⁴.** Bespovratna sredstva iz Evropskog fonda za regionalni razvoj mikro, malim i srednjim preduzećima pri čemu će se iznosi pojedinačnih podrška male vrednosti kretati od 40.149 evra do 4.014.932 evra.
- **Hrvatska mreža poslovnih anđela CRANE¹¹⁵.** Krovna organizacija poslovnih anđela u Hrvatskoj i jedna od najuspešnijih organizacija u Europi. Članovi CRANE-a u hrvatska preduzeća uložili su preko 3.078.114 evra.
- **ESIF zajmovi¹¹⁶.** Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG-BICRO) pokrenula je programe ESIF zajmova namenjenih mikro, malim i srednjim preduzetnicima. Zajmovi predstavljaju kredite subvencionirane iz Evropskog fonda za regionalni razvoj, a nude se sa kamatnom stopom od 0,5% do 1,5%

Efekti. Prema podacima Angellist u Hrvatskoj trenutno deluje 278 start up kompanija u koje je uključeno 2.841 osnivača, savetnika i investitora¹¹⁷. Međutim, i pored uspeha pojedinih start up kompanija (Rimac Automobili, Bellabeat, Repsly, Farmeron, Oradian), potrebno je da se još radi na razvoju start up scene u Hrvatskoj.

¹¹⁴ Kompetentnost i razvoj MSP, <http://www.hamagbicro.hr/otvoren-javni-poziv-867-milijuna-kuna-iz-eu-fondova-za-razvoj-poduzetnistva/>, (Pristupljeno 21. februara 2017.)

¹¹⁵ Crane, www.crane.hr, (Pristupljeno 20. februara 2017.)

¹¹⁶ Esif zajmovi, <http://www.hamagbicro.hr/financijski-instrumenti/esifzajmovi/>, (Pristupljeno 20. februara 2017.)

¹¹⁷ Angellist, <https://angel.co/croatia>, (Pristupljeno 19. februara 2017.)

Iako bolja od Srbije po pitanju mogućnosti brzog otvaranja firme (kompanije za 10 kuna), dostupnosti fondova EU za pokretanje poslovanja, postojanju razvijene mreže poslovnih anđela, i u Hrvatskoj su poreska opterećenja prilično visoka, tržište je malo, nizak je privredni rast i banke ne daju kredite početnicima.

Kao što možemo zaključiti, u Nemačkoj, Mađarskoj i Hrvatskoj su zastupljene različite politike usmerene prema početnicima u poslovanju. Tako u Nemačkoj i pored relativno visokih stopi poreza i doprinosa, start up eko sistem je jedan od najjačih u Evropi, jer se od najnižih nivoa obrazovanja učenici obučavaju i usmeravaju ka preduzetništvu. Takođe, visok BDP per capita omogućava početnicima da pokriju sve potrebne troškove osnivanja, a kasnije i plaćanja poreza i doprinosa. Dodatno, oslobađanje od plaćanja poreza i doprinosa za zarade do 400 evra, kao i oslobađanje od poreza na dohodak ukoliko je mesečni oporezivi prihod do 720 evra svakako idu na ruku start up-ovim u Nemačkoj. Na kraju, različiti programi podrške za početnike samo su dodatna stimulacija ovom već razvijenom tržištu za start up. Mađarska se takođe u manjoj meri oslanja na specijalizovane programe usmerene ka podršci start up kompanijama. Stimulacija započinjanju poslovanja postoji u vidu pojednostavljene procedure registracije, pojednostavljenog preduzetničkog poreza i fiksnog iznosa poreza, što su svakako dugoročnije i efektivnije mere. Dokaz jeste da se uprkos veoma visokim stopama poreza i doprinosa, Mađarska nalazi u samom vrhu evropske start up scene. Mađarski start up ekosistem je u režimu

¹¹⁸ Trading Economics, www.tradingeconomics.com, (Pristupljeno 19. februara 2017.)

brzog rasta i danas zapošljava blizu 3.000 ljudi.

I Hrvatska je uvidela značaj smanjenja poreskog i neporeskog opterećenja za početnike, pa je tako omogućila privrednicima da osnuju posebnu pravnu formu jednostavnog društva s ograničenom odgovornošću (j.d.o.o.), tj. kompanije za 10 kuna za koju je umanjen prag osnovnog kapitala na svega 10 kuna, značajno su smanjeni troškova osnivanja na svega 107 evra i ubrzana procedura osnivanja.

Takođe, u Hrvatskoj je na snazi trend smanjivanja stopi poreza, pa su tako stope poreza na dohodak smanjene sa 25% i 40% na 24% i 36%, a porez na dobit sa 20% na 18% i 12%, sa najavama dodatnog smanjenja poreskih stopa. Hrvatska je i aktivni korisnik fondova EU namenjenjih start up kompanijama, ali i pored toga još uvek nije prepoznata kao povoljni start up ekosistem.

Kako bismo stekli uvid o okvirima u kojima se kreću poreske stope i stope doprinosa u regionu, u Tabeli 22 je prikazan pregled

stopa direktnih i indirektnih poreza, kao i doprinosa u zemalja u okruženju.

Kao što smo već napomenuli stopa PDV-a najviša je u Mađarskoj (27%), a prate je Hrvatska (25%) i Slovenija (22%), dok je stopa od 17% u Bosni i Hercegovini jedna od najnižih u Evropi. Što se tiče poreza na dobit, Hrvatska i Mađarska prednjače u visini poreske stope, s tim da obe primenjuju sistem graničnih vrednosti i različito oporezuju velike i male prihode. Slovenija i Hrvatska imaju i najviše stope poreza na dohodak – u Sloveniji je snazi progresivno oporezivanje po stopama od 16%, 27%, 41% i 50% u odnosu na prihod, dok u Hrvatskoj pored progresivnosti, postoji i poseban preiz porezu na dohodak od 10% do 18%. Bosna i Hercegovina je država sa najnižom stopom poreza, ali zato ima najviše stope doprinosa –41.5%, od čega čak 31% na račun poslodavca, a 10.5% na trošak zaposlenog.

Tabela 22: Uporedni prikaz poreskih stopa u regionu, decembar 2016.

Država / stope poreza - doprinosa (%)	PDV	Porez na dobit preduzeća	Porez na dohodak	Doprinosi na zarade na teret poslodavca	Doprinosi na zarade na teret zaposlenog	Ukupno doprinosi
BUGARSKA	20	10	10	18.1	12.9	31
MAĐARSKA	27	10-19	15	22	18.5	40.5
SLOVENIJA	22	17	16 -50	16.1	22.1	38.2
HRVATSKA	25	12-18	24-36 (+10-18)	17.2	20	37.2
BOSNA I HERCEGOVINA	17	10	10	10.5	31	41.5
ALBANIJA	20	15	23	16.7	11.2	27.9
MAKEDONIJA	18	10	10	/	27	27
CRNA GORA	19	9	9	10.3	24	34.3
SRBIJA	20	15	10	17.9	19.9	37.8

Izvor: Trading Economics¹⁹

Na kraju, zemlje koje su prepoznale poresko i neporesko opterećenje kao prepreku razvoju start up ekosistema i uvele meru poreskog oslobađanja za početnike jesu Albanija, Indija, Irska, Kina, Letonija i Singapur. Najčešći model po kojem se ova mera primenjuje jeste da u unapred definisanom vremenskom periodu (od tri do pet godina), ukoliko godišnji promet ne prelazi određeni iznos (od 36.000 do 93.000 evra) start up bude oslobođen plaćanja najčešće samo poreza (na kapitalne dobitke, dobit, dohodak kao i investicije u start up), ali u pojedinim zemljama i doprinosa. Efekti ove mere najčešće se ogledaju u povećanju broja start up kompanija i udela direktnih stranih investicija u ovim zemljama. U nastavku sledi kratak pregled poreskog oslobađanja start up kompanija po zemalja.

7.4 Uporedni prikaz: ostale zemlje

Indija. Početkom 2016. Vlada Indije usvojila akcioni plan pod nazivom "Start up India"¹¹⁹ sa ciljem da izgradi jak ekosistem za negovanje inovacija i start up-ova, koji će podstaći održivi ekonomski rast i generisati mogućnosti za zapošljavanje velikog obima. Ključne mere koje se zagovaraju jesu pojednostavljivanje procedura, finansijska podrška i podsticaji i partnerstvo akademskih institucija i privrede i inkubacija.

Ključna podmera koja je važna za potrebe ovog rada jeste *Poresko oslobađanje za start up u periodu od tri godine*. Oslobođenje se odnosi na kapitalne dobitke, tako i na dobit/dohodak kao i investicije u start up. Dalje, u 2016. godini je period izuzimanja produžen na pet godina, dok se očekuje da od 2017. start up-ovi budu izuzeti od

¹¹⁹ Start up India, http://www.iisermohali.ac.in/StartupIndia_Actio nPlan_16January2016.pdf, (Pristupljeno 21. februara 2017.)

plaćanja na čak sedam godina. Ova mera je do sad uvećala nivo direktnih investicija, kao i broj start up-ova u Indiji. Zahvaljujući ovakvoj politici, ona je danas treća na svetu po broju start up kompanija¹²⁰.

Irska. Poresko oslobođenje za start up u periodu od tri godine postoji i u Irskoj od 2008. godine¹²¹. Pravo na poresko izuzeće imaju početnici čiji socijalni doprinosi ne prelaze 5.000 evra po zaposlenom i čiji porez na dobit ne premašuje 40.000 evra godišnje. Za one čiji je godišnji porez na dobit između 40.000 i 60.000 evra primenjuje se marginalno smanjenje poreza.

Albanija. U cilju podsticanja malih i srednjih preduzeća, od 2015. godine i preduzetnici u Albaniji čiji godišnji promet nije veći od 36.400 evra oslobođeni su plaćanja poreza¹²². Svi oni koji ostvare promet između 36.000 i 58.200 evra, podložni su specijalnom oporezivanju po stopi od 5%.

Kina. U okviru programa poreskog oslobađenja u Kini, poreske olakšice dobijaju start up preduzeća koja aktivno stvaraju radna mesta na kineskom tržištu¹²³. Program omogućava godišnje poreske olakšice u visini do 1.400 evra za preduzeća čiji je osnivač prethodno nezaposleno lice ili

¹²⁰ NASSCOM, http://www.nasscom.in/custom_search/node/ra nking, (Pristupljeno 21. februara 2017.)

¹²¹ Corporation tax Budget 2016 Ireland, <http://www.charteredaccountants.ie/en/General/ News-and- Events/News1/2015/October/Corporation-tax- Budget-2016/>, (Pristupljeno 17. februara 2017.)

¹²² Albanija ukinula poreze za startape – kada ćemo mi?, <http://www.netokracija.rs/porez- albanija-startapi-105715>, (Pristupljeno 6. februara 2017.)

¹²³ China extends tax breaks, <http://www.china- briefing.com/news/2014/05/04/china-extends- tax-breaks-entrepreneurial-startups.html>, (Pristupljeno 8. februara 2017.)

svršeni srednjoškolac. Osim toga, preduzeća koja zapošljavaju prethodno nezaposleno lice imaju pravo na poreski odbitak do 777 evra za svakog novozaposlenog radnika u periodu od godinu dana.

Letonija. Od prošle godine i start up u Letoniji ima poseban poreski tretman.¹²⁴ U pitanju je fiksni porez od 252 evra po zaposlenom u start up preduzeću, bez obzira na visinu plate. Dodatno, kad je reč o visoko kvalifikovanim radnicima (sa master ili doktorskim diplomama ili sa više od pet godina iskustva), start up neće morati da plaća poreze i doprinose, već će ih finansirati država.

Singapur. I azijski tigar – država Singapur ima razvijenu šemu poreskih oslobođanja za početnike u poslovanju.¹²⁵ Prema njihovom modelu olakšica koji je stupio na snagu 2005. godinu sa ciljem podrške preduzetništvu i pomoći rastu lokalnim preduzećima, prvih 281.083 evra oporezivog prihoda podleže posebnom poreskom tretmanu. Naime, početnici čiji su godišnji prihodi manji od 93.694 evra, potpuno su oslobođeni plaćanja poreza u prve tri godine, dok im se narednih 187.389 evra prihoda oporezuje po 50% nižim stopama.

¹²⁴ *Latvian government signs off on innovative new startup tax*, <http://www.labsoflatvia.com/news/latvian-government-signs-off-on-innovative-new-startup-tax>, (Pristupljeno 9. februara 2017.)

¹²⁵ *Common Tax Reliefs That Help Reduce The Tax Bills*, <https://www.iras.gov.sg/irashome/Businesses/Companies/Learning-the-basics-of-Corporate-Income-Tax/Common-Tax-Reliefs-That-Help-Reduce-The-Tax-Bills/>, (Pristupljeno 11. februara 2017.)

8. ZAKLJUČAK: KA SMANJENJU PORESKOG I NEPORESKOG OPTEREĆENJA POČETNIKA U POSLOVANJU

Na osnovu podataka iznetih u ovom radu, u nastavku će biti prikazana simulacija ukupnih troškova koji bi se javili uvođenjem mere oslobođenja plaćanja poreza i doprinosa u prvih godinu dana za početnike u poslovanju u Srbiji. Nakon toga sledi detaljnija razrada preporuke u cilju olakšanja započinjanja poslovanja i vođenja poslovanja u prvih godinu dana, zajedno sa predlozima za buduća istraživanja koje se tiču smanjenja poreskog i neporeskog opterećenja početnika i podsticanja preduzetništva u Srbiji.

Kako je navedeno, ciljne grupe na koje bi najpre trebalo primeniti ovu meru jesu lica koja su bila najmanje šest meseci na evidenciji Nacionalne službe za zapošljavanje, svršeni srednjoškolci i svršeni studenti i studenti povratnici. U tabeli je dat prikaz oportunitetnih troškova mere na osnovu podataka dobijenih od Republičkog zavoda za statistiku i Nacionalne službe za zapošljavanje, evidencije ENIC/NARIC centra Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, a u skladu sa rezultatima ankete *Tranzicija mladih žena i muškaraca na tržištu rada Republike Srbije*¹²⁶ koji pokazuju da svega 7.8% mladih ima status poslodavca.

Prema podacima dobijenim od Republičkog zavoda za statistiku stopa nastavljanja školovanja posle srednje škole u školskoj 2014/2015 godini iznosila je 90,4%, što daje broj od 6.313 svršenih srednjoškolaca - potencijalnih pokretača sopstvenog poslovanja. Ukupan broj mladih koji su u

školskoj 2014/2015 godini završili studije studije I, II i III stepena iznosi 50.326.¹²⁷

Dalje, budući da ne postoji evidencija o broju studenata koji se nakon završetka studija u inostranstvu vrata u Srbiju, kao kriterijum za procenu broja studenata povratnika uzet je broj podnetih zahteva za priznavanje inostranih javnih isprava mladih povratnika u 2016. godini koji prema evidenciji ENIC/NARIC centra Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja iznosi 1.145. S tim u vezi, a u skladu sa rezultatima ankete *Tranzicija mladih žena i muškaraca na tržištu rada Republike Srbije*¹²⁸ koji pokazuju da svega 7.8% mladih ima status poslodavca, u ovom radu je korišćena pretpostavka da će od navedenog broja mladih 7.8% započeti sopstveni posao. Na kraju, prema podacima dobijenim iz Nacionalne službe za zapošljavanje u 2016. godini ukupno 3.542 lica – među kojima i svršeni studenti, koristili su meru subvencija za započinjanje poslovanja. Zato je kao potkriterijum uzet broj lica starijih od 25 godina, što iznosi 3.273 korisnika mere subvencija za samozapošljavanje.

¹²⁶ Marjanović D. (2016), *Tranzicija mladih žena i muškaraca na tržištu rada Republike Srbije*, Međunarodna organizacija rada, str. 15

¹²⁷ Od ukupno 50.326 studenata koji završavaju studije u jednoj školskoj godini (studije I, II, III stepena i starije generacije) postoji mogućnost da su neki koji su stariji od 25 godina i prijavljeni na evidenciji NSZ već obuhvaćeni cifrom od 3.273 korisnika subvencija za započinjanje poslovanja NSZ. Međutim, budući da je pretpostavka da je taj procenat preklapanja zanemarljiv, a zbog nedostataka podataka o starosnoj strukturi studenata koji diplomiraju u jednoj godini nije moguće odrediti obim tog preklapanja, on neće biti predmet daljeg razmatranja.

¹²⁸ Marjanović D. (2016), *Tranzicija mladih žena i muškaraca na tržištu rada Republike Srbije*, Međunarodna organizacija rada, str. 15

Tabela 23: Broj korisnika mere oslobođenja poreza i doprinosa

	Broj studenata koji je završio studije u 2015.	Broj svršenih srednjoškolaca koji nisu upisali fakultet u 2015.	Broj studenata – povratnika u 2016.	Broj nezaposlenih u 2016. koji su koristili subvencije za započinjanje poslovanja > 25 god.
Ukupno	50.326	6.313	1.145	3.273
Udeo	7,8%	7,8%	7,8%	100%
Ukupno	3.925	492	89	3.273
Očekivani broj korisnika	7.779 (1.556 privrednih društava i 6.223 preduzetnika)			

Tabela 24: Oportunitetni troškovi oslobođenja poreza i doprinosa u prvih godinu dana (RSD)

Tip privrednog subjekta	Broj	Mesečni trošak poreza i doprinosa po subjektu	Mesečni oportunitetni trošak	Mesečni oportunitetni trošak - ukupno (min-maks)	Godišnji oportunitetni trošak - ukupno (min-maks)
Privredno društvo	1.556	14.813	23.049.028	116.306.906 - 159.139.815	1.395.682.872 - 1.909.677.780
Preduzetnik	6.223	14.986 – 21.869	93.257.878 – 136.090.787		

Kao što se može zaključiti na osnovu Tabele 24, procenjeni troškovi iznose od **1.4 milijarde do 1.9 milijarde dinara za godinu dana**, što je osmostruko niži iznos od onog koji je država opredelila u godini preduzetništva za potrebe stimulisanja preduzetničke aktivnosti.

Pretpostavlja se da bi poresko oslobođenje doprinelo povećanju preduzetničke aktivnosti koje bi povratno akumuliralo sredstva kojim bi se kompenzovali ovi oportunitetni troškovi.

Na ovaj način i stopa nezaposlenih među mladima koji su već prepoznati kao posebna kategorija teže zapošljivih lica mogla bi biti umanjena, a pozicija Srbije na međunarodnim listama lakoće poslovanja (Doing Business izveštaj, Globalni indeks preduzetništva, Globalni indeks konkurentnosti) mogla biti poboljšana. Ukidanje poreza i doprinosa za početnike moglo bi da poveća i nivo investicija i smanji

rizik investitora da uloži u start up. Posebno korist od ove mere imale bi žene koje bi mera poreskog oslobođenja podstakla da se odvaži i započnu sopstveno poslovanje. Svakako, pored predložene mere, zarad potpunog ostvarenja efekata potrebno je aktivno raditi na poboljšanju institucionalnog ambijenta kao i nivoa ekonomskog razvoja. Tek u sadejstvu sa ovim faktorima, mera poreskog oslobođenja može dati pune efekte.

U skladu sa Uredbom o pravilima za dodelu državne pomoći „Službeni glasnik RS“ (13/2010, 100/2011, 91/2012, 37/2013, 97/2013 i 119/2014) ova mera bi se smatrala *de minimis* državnom pomoći – odnosno državnom pomoći male vrednosti. De minimis državna pomoć može se dodeliti jednom privrednom subjektu u visini do 23.000.000 dinara u bilo kom periodu u toku tri uzastopne fiskalne godine. Ukoliko su korisnici mere istovremeno korisnici i neke druge

podsticajne mere¹²⁹, davalac de minimis državne pomoći je dužan da zatraži od korisnika da ga, u pisanoj formi, obavesti Komisiju za kontrolu državne pomoći o svakoj drugoj de minimis državnoj pomoći koja mu je dodeljena u tekućoj fiskalnoj godini i u prethodne dve fiskalne godine.

Stoga u nastavku sledi razrada ove preporuke, zajedno sa predlozima za buduća istraživanja koje se tiču smanjenja poreskog i neporeskog opterećenja početnika i podsticanja preduzetništva. Za izradu preporuka korišćene su preporuke iz NALED-ove Sive knjige 9, mere Akcionog plana Nacionalnog programa za suzbijanje sive ekonomije, *Analiza regulatornog okvira preduzetništva tri najperspektivnije delatnosti, sa predlogom pojednostavljenja poslovanja za mlade preduzetnike* i analiza *Od neaktivnosti do zaposlenosti: Analiza uticaja javnih politika i faktora koji utiču na neaktivnost: Mogućnosti za rast aktivnosti i zaposlenosti u Srbiji*¹³⁰.

Ukinuti obavezu plaćanja poreza i doprinosa za početnike u poslovanju tokom godinu dana poslovanja od datuma registracije:

- porez na dobit za novoosnovana mikro preduzeća (povezani dokumenti: Zakon o porezu na dobit pravnih lica);

- porez na prihod od samostalne delatnosti za mikro preduzeća i preduzetnike (povezani dokumenti: Zakon o porezu na dohodak građana);
- doprinose za mikro privredna društva i preduzetnike (povezani dokumenti: Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju, Zakon o doprinosima za obavezno socijalno osiguranje, Zakon o zdravstvenom osiguranju, Zakon o osiguranju za slučaj nezaposlenosti).

Oslobađanje od plaćanja poreza i doprinosa u roku od godinu dana moglo bi se koristiti samo jednom, a korisnici bi bili isključivo mikro privredni subjekti. Ukoliko lice ispunjava sve navedene kriterijume i osnuje više pravnih subjekata, mera poreskog oslobođenja se može koristiti samo u jednom. Dodatno, mera bi se odnosila na sve novozaposlene u start up-ovima koji ispunjavaju uslove korisnika mere, a budući da se radi o mikro privrednim subjektima maksimalni broj novozaposlenih radnika je devet. Budući da je porez na dodatnu vrednost kao porez na potrošnju zaseban objekat oporezivanja u poreskom sistemu, obaveza plaćanja PDV-a ostaje u skladu sa Zakonom o porezu na dodatnu vrednost.

Pored navedenih ograničenja, a sa ciljem smanjenja mogućnosti zloupotrebe, u toku izrade analize razmatrana je opcija ograničenja dobiti preko koje bi korisnik bio u obavezi da plaća porez na dobit. Međutim, budući da je korisnička grupa znatno sužena i da mera traje godinu dana, a nakon konsultacija svih relevantnih aktera zaključak je da takvo ograničenje ne treba da postoji.

¹²⁹ Subvencija za samozapošljavanje nezaposlenim licima, Isplata novčane naknade u jednokratnom iznosu za započinjanje sopstvenog posla, Namenski start up i obuke i mentoring, Biznis inkubatori, Tehnološki parkovi itd.

¹³⁰ Arandarenko M., Žarković – Rakić J., Vladisavljević M. (2012.), *Od neaktivnosti do zaposlenosti: Analiza uticaja javnih politika i faktora koji utiču na neaktivnost: Mogućnosti za rast aktivnosti i zaposlenosti u Srbiji*, Fond za razvoj ekonomske nauke za Tim za socijalno uključivanje, Beograd.

Tabela 25: Primena mere poreskog oslobođenja prema pravnoj formi

Naziv	Preduzetnik	Društvo sa ograničenom odgovornošću sa jednim ili više zaposlenih*
Porez na dohodak	NE PLAĆA	NE PLAĆA
Porez na dobit	/	NE PLAĆA
Penziono osiguranje	OPCIONO – ukoliko odluči da uplaćuje imaće prava na penziono osiguranje, u suprotnom ne ostvaruje pravo na penziono osiguranje u datom periodu.	OPCIONO – ukoliko odluči da uplaćuje imaće prava na penziono osiguranje, u suprotnom ne ostvaruje pravo na penziono osiguranje u datom periodu.
Zdravstveno osiguranje	NE PLAĆA – IMA PUNO ZDRAVSTVENO OSIGURANJE – U skladu sa čl. 8 stav 1. tačka 15a) Zakona o doprinosima za obavezno socijalno osiguranje korisnike mere treba uvrstiti u grupu osiguranika za koje se sredstva za uplatu doprinosa obezbeđuju u budžetu Republike Srbije.	NE PLAĆA – IMA PUNO ZDRAVSTVENO OSIGURANJE – U skladu sa čl. 8 stav 1. tačka 15a) Zakona o doprinosima za obavezno socijalno osiguranje korisnike mere treba uvrstiti u grupu osiguranika za koje se sredstva za uplatu doprinosa obezbeđuju u budžetu Republike Srbije.
Osiguranje u slučaju nezaposlenosti	NE PLAĆA – NEMA OSIGURANJE ZA SLUČAJ NEZAPOSLENOSTI	NE PLAĆA – NEMA OSIGURANJE ZA SLUČAJ NEZAPOSLENOSTI

*U slučaju društva sa ograničenom odgovornošću sa više zaposlenih, prava na poresko oslobođenje ostvaruju svi novozaposleni koji spadaju u jednu od navedenih ciljnih grupa

Porez na dohodak i porez na dobit – u slučaju d.o.o. ne bi bili u obavezi da plaćaju u prvoj godini poslovanja. Zdravstveno osiguranje iako ne bi plaćali imali bi u svojstvu osiguranika za koje se sredstva za uplatu doprinosa obezbeđuju u budžetu Republike Srbije. Postojala bi mogućnost da sami plaćaju penziono osiguranje i da u tom slučaju budu osigurani, dok osiguranje u slučaju nezaposlenosti ne bi imali.

Korisnici mere bi imali prava da istovremeno budu korisnici drugih podsticajnih mera, sa ograničenjem da u skladu sa Uredbom o pravilima za dodelu državne pomoći ukupan zbir svih oblika državne pomoći ne prelazi iznos od 23.000.000 dinara u bilo kom periodu u toku tri uzastopne fiskalne godine.

U toku izrade ove analize uočeni su i drugi problemi koji čine proces započinjanja i vođenja poslovanja težim. Stoga su u tabeli ispod prikazane neke od tema, zajedno sa predlogom rešenja, koje su uočene kao problematične i koje mogu biti polazna osnova za druge analize.

Opis problema i predlog rešenja	Relevantan propis
<p>Neujednačani kriterijumi za određivanje visine iznosa poreza i doprinosa koje plaćaju preduzetnici paušalci. Budući da filijale Poreske uprave Srbije kriterijume tumače i primenjuju različito tako da preduzetnici plaćaju različite iznose u različitim gradovima/opštinama, neophodno je precizno definisati kriterijume koji se navode u propisima poput: "Ostale okolnosti koje utiču na poslovanje", "tržišni uslovi poslovanja", "poslovna reputacija preduzetnika", "površina lokala", jer se ti kriterijumi u različitim gradovima vrlo različito tumače i primenjuju.</p>	<p>Zakon o porezu na dohodak građana</p> <p>Uredba o bližim uslovima, kriterijumima i elementima za paušalno oporezivanje obveznika poreza na prihode od samostalne delatnosti</p>
<p>Donošenje pravovremenih rešenja poreske uprave prema poreskim obveznicima paušalnog oporezivanja. Uvesti u Zakon o porezu na dohodak građana rok za dostavu rešenja od strane Poreske uprave. Razmotriti da Rešenje donosi lokalna poreska administracija s obzirom da je u pitanju ustupljeni prihod.</p>	<p>Zakon o porezu na dohodak građana</p>
<p>Smanjiti ili ukinuti obavezu plaćanja poreza za fizička ili pravna lica koja ulažu novac u start up. Na ovaj način podstaklo bi se investiranje u start up, a potencijalnim investitorima umanjio postojeći rizik.</p>	<p>Zakon o porezu na dobit pravnih lica</p>
<p>Omogućiti 100% korišćenja poreskog kredita po osnovu ulaganja u osnovna sredstva i bez ograničenja u pogledu roka za korišćenja. Izmeniti Zakona o porezu na dobit pravnih lica, tako da se ponovo propišu poreski krediti za ulaganja u osnovna sredstva i to tako da za sva pravna lica i preduzetnike iznosi 100% od izvršenih ulaganja u osnovna sredstva, bez ograničenja u odnosu na poresku obavezu.</p>	<p>Zakon o porezu na dobit</p>
<p>Razviti model „Omladinske kompanije“, prilagođen mladim preduzetnicima, koji bi omogućio direktnu primenu različitih stimulativnih mera za razvoj preduzetništva mladih.</p>	<p>Zakon o privrednim društvima</p>
<p>Normativno regulisati oblast mikrofinansiranja. Mikrofinansiranje kao alternativni način finansiranja početnog biznisa, mikro i malih firmi jedna je od mogućnosti da se, kroz podršku samozapošljavanju, smanji nezaposlenost i siromaštvo. Stoga je potreban poseban zakon kojim bi se regulisala ova oblast.</p>	<p>usvajanje posebnog Zakona o mikrofinansiranju</p>
<p>Normativno regulisati mogućnost investiranja u start up putem fondova rizičnog kapitala i poslovnih anđela.</p>	<p>usvajanje posebnog Zakona o rizičnim fondovima</p>
<p>Promovisati i podsticati preduzetništvo kroz obrazovni sistem Preduzetničko obrazovanje bi trebalo uvesti u nastavne programe za što veći broj obrazovnih profila i na različitim nivoima obrazovanja (osnovne, srednje, visoke škole, fakulteti).</p>	<p>/</p>

9. REČNIK POJMOVA

Start up¹³¹. U poslednjih nekoliko godina, kod nas i u svetu fraze start up, start-up ili startup kompanije su sve učestalije. Reč je o početnicima u poslovanju za koje se uglavnom vezuju inovativnost i nove tehnologije. Start up se često opisuje kao novoosnovana kompanija sa globalnim ambicijama i potencijalom čiji je cilj da kroz dobro utvrđene procese poveća vrednost kompanije na nekoliko miliona pa čak i milijardi evra. Jedna od stavki koja se u literaturi navodi kao razlika između start up-ova i kompanija početnika odnosi se na način finansiranja. Naime, ako je kompaniji potreban novac, moguće je otići u banku i na osnovu biznis plana tražiti kredit, dok se kod start up-a novac dobija od privatnih fondova, tkz. fondova rizičnog kapitala („venture capital”). Ipak, s obzirom na to da u Srbiji još uvek nisu uspostavljene stabilne linije mikrofinansiranja, niti dovoljno razvijeni fondovi rizičnog kapitala, u ovom radu će se pod start up kompanijom smatrati svaki entitet koji je početnik u poslovanju, bez obzira na način finansiranja i pretežnu delatnost.

Venture capital¹³². Rizični kapital označava kapital firmi koje investiraju u posebno inovativne, rizične ili kreativne kompanije koje su pokrenule obećavajući posao. Oni za svoja uložena sredstva dobijaju akcije tj. deo kompanije sa potencijalno visokim povratkom uloženog novca. Taj posao podrazumeva i visok stepen rizika.

Poslovni anđeli¹³³. Vrsta privatnih (neinstitucionalnih) investitora, koji kao bogati pojedinci, često i sami preduzetnici, investiraju u preduzetničke firme u početnom stadijumu njihovog razvoja u zamenu za suvlasništvo. Pored novca, biznis anđeli često daju sopstvene veštine, iskustvo i kontakte na raspolaganje kompaniji. Oni počinju da investiraju u start up-ove još od najranijih investicionih faza, za razliku od venture capital investicija koje dolaze nešto kasnije.

Biznis inkubator¹³⁴. specijalizovana preduzeća osnovana najčešće od strane lokalne samouprave, koja pružaju podršku novoosnovanim firmama i preduzetnicima u vidu poslovnog prostora (koji je ili besplatan ili znatno jeftiniji od tržišnih cena zakupa), ali i sekretarskih usluga, knjigovodstva, mentorstva i savetovanja. Na ovaj način članovi jedni drugima pružaju uzajamnu pomoć u vidu razmene iskustava, a može se dobiti i finansijska pomoć za registraciju firme.

Biznis akcelerator¹³⁵. poslovni inkubator koji dodatno omogućuje funkciju pronalaženja ili davanja investicija preduzetnicima koji se nalaze u njemu. Znači, pored prostora i određenog tipa dodatnih usluga (najčešće je to tzv. mentoring i konsalting), biznis akcelerator omogućuje obično početne (seed) investicije kompanijama.

¹³¹ Burns, P. (2010). *Entrepreneurship and Small Business: Start-up. Growth and Maturity*. Palgrave Macmillan. Chicago

¹³² Gompers, P., & Lerner, J. (2001). The venture capital revolution. *The journal of economic perspectives*, 15(2), 145-168. Chicago

¹³³ Ekonomski rečnik, Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta u Beogradu, str.577

¹³⁴ Isto, str.578

¹³⁵ van Huijgevoort, T. (2012). The ‘Business Accelerator’: Just a Different Name for a Business Incubator, Utrecht School of Economics, Utrecht, The Netherlands.

10. PRILOZI

10.1 Programi podrške zapošljavanju i samozapošljavanju

Nacionalna služba za zapošljavanje (NSZ) – program Pokreni sopstveni posao: nezaposlenim licima pruža mogućnost da dobiju korisne savete o proceduri pokretanja, kao i načinu vođenja sopstvenog biznisa. Korisnici su u obavezi da prvo prođu kroz različite obuke koje NSZ organizuje, a zatim im se nudi mogućnost i finansijske podrške u vidu programa subvencija:

- *Subvencija za samozapošljavanje nezaposlenim licima u jednokratnom iznosu od 180.000 dinara radi započinjanja sopstvenog posla, a na osnovu Javnog poziva. Nezaposleni koji ostvari pravo na subvenciju u obavezi je da obavlja registrovanu delatnost i izmiruje obaveze po osnovu javnih prihoda najmanje 12 meseci. Svi nezaposleni koji dobiju namenski novac imaju obavezu da prođu obuku za razvoj preduzetništva, ali i da ispune nekoliko bitnih uslova bez kojih to pravo ne mogu ostvariti (da budu na evidenciji nezaposlenih najmanje mesec dana pre podnošenja zahteva, da imaju kvalitetan biznis-plan i garanciju dva žiranta).*
- *Isplata novčane naknade u jednokratnom iznosu za započinjanje sopstvenog posla, namenjena nezaposlenim licima koja se nalaze na evidenciji kao korisnici novčane naknade, bez doprinosa za obavezno socijalno osiguranje.*

Godina preduzetništva – Tokom prethodne 2016. godine, koja je proglašena Godinom preduzetništva, Ministarstvo privrede je zajedno sa Fondom za razvoj Republike Srbije pokrenulo 33 programa sa ciljem unapređenja poslovnog okruženja, direktne podrške preduzetnicima i razvoju preduzetničkog duha i za tu svrhu izdvojilo 16,06 milijardi dinara¹³⁶. Ovi programi obuhvataju finansijsku i nefinansijsku podršku, programe podrške usmerene na unapređenje poslovanja, investicije, izvoz i inovacije.

- **Programi finansijske pomoći za početak poslovanja:**
 1. Start up: kombinacija 30% bespovratnih sredstava i 70% kredita Fonda za razvoj, kao i nefinansijska podrška kroz standardizovani set usluga akreditovanih regionalnih razvojnih agencija – edukacija i pomoć pri izradi biznis plana. Iznos predviđen za preduzetnike kreće se od 400.000 do 3.000.000 dinara, dok za pravna lica ide od 400.000 do 6.000.000 dinara.
 2. Namenski start up i obuke i mentoring: namenjen razvoju ženskog, omladinskog, socijalnog i preduzetništva u devastiranim područjima, a obuhvata realizaciju obuka, bespovratna sredstva i mentorsko praćenje početnika u poslovanju. Za realizaciju obuka za zainteresovane kandidate i mentorsko praćenje obezbeđeno je 10.000.000 dinara, a za dodelu bespovratnih sredstava za početak poslovanja – obezbeđeno je 100.000.000 dinara.
 3. Start up u IKT: kreditna sredstva namenjena privrednim subjektima u oblasti informaciono komunikacione tehnologije u vidu Start up i inovativnih kredita.
 4. Samozapošljavanje: program Nacionalne službe za zapošljavanje

¹³⁶ Godina preduzetništva, <http://www.godinapreduzetnistva.rs/>, (Pristupljeno 3. februara 2017.)

5. Zapošljavanje mladih: 77.000.000 dinara za finansiranje programa i projekata udruženja usmerenih ka podsticanju i stimulisanju različitih oblika zapošljavanja, samozapošljavanja i preduzetništva mladih.

- **Programi nefinansijske pomoći za početak poslovanja:**

1. Obuke i mentoring: organizacija promotivnih aktivnosti na temu preduzetništva, pružanje informacija u vezi sa započinjanjem poslovanja, dostupnim izvorima finansiranja, poslovnim udruživanjem, pravnim propisima i obavezama, porezima i taksama, organizaciju obuka, savetodavne usluge i mentoring.
2. Učenička kompanija: 10.000.000 dinara sredstava iz budžeta organizaciji koja sprovodi program "Učenička kompanija" u srednjim školama u Srbiji
3. Omladinske politike: 16.000.000 dinara za finansiranje programa i projekata jedinica lokalne samouprave usmerenih ka razvijanju servisa za zapošljavanje mladih i usluga za mlade na lokalnom nivou, kao i stvaranje mehanizama koji doprinose porastu zaposlenosti mladih kroz međusektorsku saradnju.

Ideja je da se u saradnji sa drugim ministarstvima projekat Godina preduzetništva nastavi u formi Decenije preduzetništva i da se nastavi za realizacijom pomenutih programa. U tekućoj 2017. godini za podršku razvoju preduzetništva biće izdvojeno:

- 700.000.000 dinara za program oprema i start up sa Fondom,
- 500.000.000 dinara preko Razvojne agencije Srbije za različite programe finansijske i nefinansijske podrške,
- 20.000.000 dinara za obuke, mentoring, savetovanje, informativne radionice za privrednike (nefinansijska podrška).

ENECA - program Pokreni se za posao: ENECA, lokalna nevladina organizacija sa sedištem u Nišu je 2009. godine počela sa realizacijom programa „Pokreni se za posao“ sa ciljem da podrži razvoj preduzetništva u Srbiji i pomogne osobama sa preduzetničkim duhom da pokrenu ili unaprede svoj mali ili porodični biznis¹³⁷. Ovaj program obuhvata delatnosti proizvodnje i zanatstva, poljoprivrede i usluga, a kriterijumi koji se koriste u selekciji su ekonomski i socijalni, te se posebna pažnja u izboru preduzetničke ideje poklanja mladima, ženama koje žele da se ostvare kao preduzetnice, samohranim roditeljima i socijalno ugroženim grupama. Pored bespovratne pomoći u vidu neophodne opreme za pokretanje posla, Program obezbeđuje i različite stručne i poslovne obuke neophodne za razvoj poslovne ideje, kao i stručnu i savetodavnu podršku.

Razvojna agencija Srbije - projekat Start up¹³⁸: realizuje se u saradnji sa akreditovanim regionalnim razvojnim agencijama. Cilj Projekta je razvoj i promocija preduzetničkog duha i podsticanje preduzetništva žena, mladih i socijalnog preduzetništva, kao i unapređenje efikasnosti i institucionalne podrške poslovanju i razvoju mikro, malih i srednjih privrednih društava (MMSP) i preduzetnika. Paket podrške obuhvata realizaciju obuka, bespovratna sredstva i mentorsko praćenje MMSP i preduzetnika. Sredstva se dodeljuju u iznosu od

¹³⁷ Više o programu vidi na: ENECA, Pokreni se za posao: <http://www.pokrenisezaposao.rs/>, (Pristupljeno 6. februara 2017.)

¹³⁸ Start up, Razvojna agencija Srbije, <http://ras.gov.rs>, (Pristupljeno 6. februara 2017.)

300.000 do 1.000.000 dinara, bez PDV-a, a mogu se koristiti isključivo za nabavku osnovnih sredstava, kao i za operativne troškove (maksimalno do 20% vrednosti projekta).

Refundacija dela plaćenog poreza i dela plaćenih socijalnih doprinosa za novozaposlena lica sa evidencije NSZ: novim odredbama Zakona o porezu na dohodak građana (član 21.v) i Zakona o doprinosima za obavezno socijalno osiguranje (član 45.) od 1. jula 2014. uveden je novi sistem olakšica kojim je uređeno pravo na refundaciju dela plaćenog poreza i dela plaćenih socijalnih doprinosa za novozaposlena lica sa evidencije NSZ. Ovim izmenama ukinut je dotadašnji sistem olakšica koji je bio starosno opredeljen, a odnosi se na socijalne doprinose plaćene iz zarade i na teret poslodavca. Iznos plaćenog poreza i doprinosa na zarade koji može da povрати poslodavac zavisi od broja novih radnika, tako da poslodavac može da refundira:

- 65% ako je zasnovao radni odnos sa najmanje jednim, a najviše sa devet novozaposlenih lica;
- 70% ako je zasnovao radni odnos sa najmanje 10, a najviše sa 99 novozaposlenih lica;
- 75% ako je zasnovao radni odnos sa najmanje 100 novozaposlenih lica.

Dodatno, poslodavac - pravno lice koje se razvrstava u mikro i mala pravna lica kao i preduzetnik koji zasnuje radni odnos sa najmanje dva nova lica, ima pravo na povraćaj 75% plaćenih doprinosa za obavezno socijalno osiguranje, na teret zaposlenog i na teret poslodavca.

Biznis inkubatori: još jedan vid podrške početnicima jesu biznis inkubatori koji postoje u Subotici, Zrenjaninu, Beogradu, Kragujevcu, Kruševcu, Nišu, Knjaževcu, Boru, Užicu, Vranju, Novom Sadu i drugim mestima, mahom obuhvataju sve delatnosti, ali neki su i specijalizovani. Poseban oblik jesu virtuelni inkubatori, gde članovi putem web portala koriste usluge informativne podrške, mentorstva, pomoć u izradi biznis planova, bazu podataka i slično.

10.2 Hartz reforme u Nemačkoj

Najradikalnija reforma socijalnog sistema u Nemačkoj, sprovedena 2002. godine od strane Peter Hartz-a, menadžera kompanije „Wolkswagen“ i savetnika tadašnjeg nemačkog kancelara Gerharda Šredera liberalizovala je tržište radne snage u Nemačkoj¹³⁹. Cilj reformi bio je smanjenje nezaposlenosti, posebno dugoročne nezaposlenosti što se i ostvarilo. Od 2005. godine do 2013. godine, nemačka privreda stvorila je 2,5 miliona radnih mesta, uglavnom sa skraćenim radnim vremenom, radom na određeno vreme ili privremenim ugovorima (preko podizvođača). Ovaj porast broja radnih mesta smanjio stopu nezaposlenosti za 5% i doveo je na istorijski minimum od 5,3%.

¹³⁹ Bouvard F., Rambert L., Romanello L., Studer N., (2013.) How have the Hartz reforms shaped the German labour market? Directorate General of the Treasury (DG Trésor)

Hartz refome sprovedene su u četiri faze:

1. *Hartz I* (januar 2003): sprovođenje obuka za traženje posla uvođenjem Agencija za personalna pitanja i zagovaranje mera povratka na posao za nezaposlene. Korigovan je sistem prava i obaveza lica koja traže posao, tako da lica koja odbiju posao moraju da dokažu da ponuda nije bila razumna. Produžene su mogućnosti za privremeno zaposlenje eliminacijom maksimalnog trajanja jednog zadatka (koji je bio 24 meseci) i otvaranjem mogućnosti izuzeća od obaveza jednakog tretmana i plaćanja između privremeno zaposlenog i stalnog radnika.
2. *Hartz II* (april 2003): uvođenje donacija za olakšanje prelaza od nezaposlenosti ka preduzetništvu i uvećanje obima tzv. marginalnih poslova – mini i midi poslovi.
 - *Mini-poslovi* su glavni ili sporedni poslovi na kojima radnik zarađuje do 400 evra (od 2013. godine granica je pomerena na 450 evra) i za koje se socijalni doprinosi i porezi za radnika ne plaćaju. Doprinosi koje plaća poslodavac za poslove na kojima se zarađuje manje od 400 evra mesečno viši su nego za "normalan" posao, i računaju se na oko 28% umesto standardnih 20% za poslodavca. Radnici na mini-poslovima:
 - nemaju pravo na nadoknadu za osiguranje za slučaj nezaposlenosti;
 - doprinosi za penzije su opcione, tj. radnici mogu da se odluče da plate penzioni doprinos po smanjenoj stopi od 4.9%, što im daje pravo na penziju po ugledu na standardne doprinose;
 - nemaju zdravstveno osiguranje, s obzirom na to da im poslodavac ne uplaćuje doprinose za zdravstveno osiguranje. Pojedinaac ipak može imati pravo na zdravstveno osiguranje ako je to predviđeno drugim aktivnostima, ili pokriveno preko članova porodice.
 - Broj onih koji rade na mini poslovima pored drugog posla znatno se povećao – sa 1.69 miliona u 2004. godini na 2.53 miliona u 2011. godini. S druge strane, broj onih koji rade samo na mini-poslovima porastao je za samo 81.000 između 2004. i 2011. godine (66% njih su žene). Najčešće je reč o nisko kvalifikovanim radnicima u sektoru usluga. Ova mera je skupa za državu, ali povećava fleksibilnost rada;
 - *Midi-poslovi* su predmet nižih doprinosa za socijalno osiguranje, koji se postepeno uzdižu ka standardnoj stopi kada mesečna zarada dostigne 850 evra. Radnici na midi-poslovima imaju pravo u celosti na iste beneficije kao i zaposleni na redovnim poslovima. Broj midi-poslova porastao je sa 1,19 miliona u 2007. na 1,37 miliona u 2011. godini (74% njih su žene);
3. *Hartz III* (januar 2004): reforma javne službe zapošljavanja sa većom lokalnom autonomijom i restrukturiranjem kancelarija tako da se uveća broj savetnika u odnosu lica koja su u potrazi za poslom. Pooštreni su i uslovi za beneficije za osiguranje u slučaju nezaposlenosti.
4. *Hartz IV* (januar 2005): dva prethodno postojeća dva oblika pomoći objedinjena su u jedan benefit – Hartz IV benefit (Arbeitslosengeld II). Mesečni iznos Hartz IV benefit u 2013. godini iznosio je 382 evra, a uveden je i novi program - *ein-euro-jobs* koji podrazumeva da nezaposleni primaju najmanje jedan evro na sat za rad u javnom interesu, dok paralelno nastavljaju da primaju Hartz IV pomoć.

Navedene reforme bile su praćene dodatnim reformama na tržištu rada u Nemačkoj:

- Januar 2002: Job-Aktiv reforma, usmerena ka poboljšanju kvaliteta profilisanja onih koji traže posao i efikasnosti u korišćenju aktivnih politika tržišta rada;
- Februar 2006: maksimalan broj meseci za koji se može primati naknada za nezaposlene je snižen sa 26 na 12 meseci za one koji imaju manje od 55 godina, i sa 32 na 18 meseci za one starije od 55 godina;
- Januar 2007: povećana je najviša stopa PDV-a za 3%, kao delimična nadoknada za smanjenje doprinosa za socijalno osiguranje;

11. BIBLIOGRAFIJA

1. 2016 Global Entrepreneurship Index, <https://thegedi.org/2016-global-entrepreneurship-index/>
2. ABOUT THE HUNGARIAN START UP ECOSYSTEM, <http://digitalfactory.vc/about-the-hungarian-startup-ecosystem/>
3. Albanija ukinula poreze za startape – kada ćemo mi?, <http://www.netokracija.rs/porez-albanija-startapi-105715>
4. AngelList - Where the world meets start ups, <https://angel.co/hungary>
5. Arandarenko M., Žarković – Rakić J., Vladisavljević M. (2012.), *Od neaktivnosti do zaposlenosti: Analiza uticaja javnih politika i faktora koji utiču na neaktivnost: Mogućnosti za rast aktivnosti i zaposlenosti u Srbiji*, Fond za razvoj ekonomske nauke za Tim za socijalno uključivanje, Beograd.
6. Bisnode.hu, <http://bisnode.hu/>
7. Bouvard F., Rambert L., Romanello L., Studer N., (2013.) How have the Hartz reforms shaped the German labour market? Directorate General of the Treasury (DG Trésor)
8. Bridging allowance, http://ec.europa.eu/economy_finance/events/2007/labour_market_140307/papers/calendo_steiner_en.pdf
9. Burns, P. (2010). *Entrepreneurship and Small Business: Start-up. Growth and Maturity*. Palgrave Macmillan. Chicago
10. China extends tax breaks, <http://www.china-briefing.com/news/2014/05/04/china-extends-tax-breaks-entrepreneurial-startups.html>
11. Common Tax Reliefs That Help Reduce The Tax Bills, <https://www.iras.gov.sg/irashome/Businesses/Companies/Learning-the-basics-of-Corporate-Income-Tax/Common-Tax-Reliefs-That-Help-Reduce-The-Tax-Bills/>
12. Corporation tax Budget 2016 Ireland, <http://www.charteredaccountants.ie/en/General/News-and-Events/News1/2015/October/Corporation-tax-Budget-2016/>
13. Crane, www.crane.hr
14. DOING BUSINESS IN HUNGARY, <http://doingbusinessinhungary.com/taxation#income-taxation-of-private-individuals>
15. Doing Business in Serbia, <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/serbia>
16. Dostignuća mladih, <http://www.ja-serbia.org/sr/vesti/omladinska-kompanija>
17. Ease of Doing Business in Croatia, <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/croatia>
18. Ekonomski rečnik, Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta u Beogradu, str.578
19. ENECA, Pokreni se za posao: <http://www.pokrenisezaposao.rs/>
20. Esif zajmovi, <http://www.hamagbicro.hr/financijski-instrumenti/esifzajmovi/>
21. Europski strukturni i investicijski fondovi, <http://www.strukturnifondovi.hr/natjecaji/1276>
22. Evropska komisija, http://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/sme-definition_en
23. Exist, www.exist.de

24. Favorable tax types for small companies in Hungary in 2016, <http://accace.com/file/142825/HU-2016-03-21-Favorable-tax-types-for-small-companies-in-Hungary-in-2016-EN.pdf>
25. Filipović S., Kisić- Zajčenko S., Cvijović J., Reljić M., (2016). *Analiza regulatornog okvira preduzetništva tri najperspektivnije delatnosti, sa predlogom pojednostavljenja poslovanja za mlade preduzetnike*, Ekonomski institut
26. German Trade and Investment, www.gtai.de
27. Global Competitiveness Report, <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2016-2017-1>
28. Global Entrepreneurship Monitor, <http://www.gemconsortium.org/report/49480>
29. Godina preduzetništva, <http://www.godinapreduzetnistva.rs/>
30. Gompers, P., & Lerner, J. (2001). The venture capital revolution. *The journal of economic perspectives*, 15(2), 145-168. Chicago
31. Gründungszuschuss, <http://www.gruendungszuschuss.de/>
32. HAMAG BICRO, <http://www.hamagbicro.hr/hrvatska-dobila-prvi-fond-za-poticanje-ulaganja-u-vlasnicki-kapital/>
33. High-Tech Gründerfonds (HTGF), <http://high-tech-gruenderfonds.de>
34. Hitro,hr, <http://www.hitro.hr>
35. Income Inequality in the European Union, Economics Department Working Papers No. 952, [http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=ECO/WKP\(2012\)29&docLanguage=En](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=ECO/WKP(2012)29&docLanguage=En),
36. INVEST – Grant for Venture Capital, www.bmwi.de/go/invest
37. Investing in Hungary, <http://www.pwc.com/hu/en/publications/investing-in-hungary/faq.html>
38. JEREMIE - Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises, http://www.eif.org/what_we_do/resources/jeremie/
39. Kompetentnost i razvoj MSP, <http://www.hamagbicro.hr/otvoren-javni-poziv-867-milijuna-kuna-iz-eu-fondova-za-razvoj-poduzetnistva/>
40. Latvian government signs off on innovative new start up tax, <http://www.labsoflatvia.com/news/latvian-government-signs-off-on-innovative-new-startup-tax>
41. Marjanović D. (2016), *Tranzicija mladih žena i muškaraca na tržištu rada Republike Srbije*, Međunarodna organizacija rada, str. 15
42. Nekretnine.rs, http://www.nekretnine.rs/poslovni-objekti/poslovni-prostori/grad/beograd/lista/po_stranici/10/
43. Otvaranje obrta ili tvrtke?, <http://tilio.hr/>
44. Paying Taxes in Germany, <http://www.howtogermany.com/pages/germantaxes.html>
45. Pokreni.se, <http://www.pokreni.se/preduzetnici/>
46. Porezna uprava, <http://ccenterclient.porezna-uprava.hr/view.asp?file=fizickeosobepd.XML>
47. Registracija preduzetnika, saglasno članu 5. ZPD obavlja se u skladu sa Zakonom o postupku registracije u agenciji za privredne registre ("Sl. glasnik RS", br. 99/2011).
48. Republički zavod za statistiku, <http://webzrs.stat.gov.rs/WebSite/Public/ReportResultView.aspx?rptId=12568>
49. Republički zavod za statistiku, www.stat.gov.rs

50. SBAN Srpska mreža biznis anđela,
<http://www.bitf.rs/cms/item/clubs/sr/networks/SBAN+Srpska+mre%C5%BEa+biznis+an%C4%91ela.html>
51. Simplified company registration provides alternative to normal procedure,
<http://www.nt.hu/dinamic/letoltesek/4/simplified-company-registration-provides-alternative-to-normal-procedure.pdf>
52. Siva knjiga 9, NALED
53. SME taxation in Europe – An empirical study of applied corporate income taxation for SMEs compared to large enterprises, http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/newsroom/cf/itemdetail.cfm?item_id=8377
54. Start up akademija, <http://www.raza.hr/Programi-potpore/Startup-akademija>
55. Start up India,
http://www.iisermohali.ac.in/StartupIndia_ActionPlan_16January2016.pdf
56. Start up, Razvojna agencija Srbije, <http://ras.gov.rs>
57. Startap, Magazin Industrija, <http://www.industrija.rs/vesti/clanak/startap>
58. Starting a business in Germany, <http://www.howtogermy.com/pages/business-setup.html>
59. StartLabs u Srbiji – Šta je to biznis akcelerator?
<http://www.draganvaragic.com/blog/startlabs-u-srbiji-sta-je-to-biznis-akcelerator/>
60. Start up subsidy, www.ec.europa.eu
61. Start-ups and entrepreneurial spirit in Germany, Facts and Figures,
http://www.existenzgruender.de/SharedDocs/Downloads/EN/Broschueren/Facts-and-Figures-Start-ups-and-entrepreneurial-spirit-in-Germany.pdf?__blob=publicationFile
62. The Global Startup Ecosystem Ranking 2015, <http://blog.startupcompass.co/the-2015-global-startup-ecosystem-ranking-is-live/>
63. The Institut für Mittelstandsforschung (IfM) Bonn, <http://en.ifm-bonn.org/>
64. Trading Economics, www.tradingeconomics.com
65. U pravu si!: sam svoj gazda!: vodič kroz samozapljavanje, Fond B92, Beograd, 2012.
66. Unemployment statistics,
http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Unemployment_statistics
67. Uredba o bližim uslovima, kriterijumima i elementima za paušalno oporezivanje obveznika poreza na prihode od samostalne delatnosti („Službeni glasnik RS“, br. 65/01, 45/02, 47/02, 91/02, 23/03, 16/04, 76/04, 31/05, 25/13, 119/13, 135/14)
68. Uredba o klasifikaciji delatnosti ("Sl. glasnik RS", br. 54/2010).
69. Uredba o određivanju delatnosti kod čijeg obavljanja ne postoji obaveza evidentiranja prometa preko fiskalne kase („Službeni glasnik RS“, br. 61/10, 101/10, 94/11, 83/12, 59/13, 100/14)
70. Uredba o pravilima za dodelu državne pomoći „Službeni glasnik RS“ (13/2010, 100/2011, 91/2012, 37/2013, 97/2013 i 119/2014)
71. WHAT'S THE STARTUP ECOSYSTEM LIKE IN HUNGARY? <http://www.face-entrepreneurship.eu/en/blog/articulos/what-s-the-startup-ecosystem-like-in-hungary>
72. van Huijgevoort, T. (2012). The ‘Business Accelerator’: Just a Different Name for a Business Incubator, Utrecht School of Economics, Utrecht, The Netherlands.
73. Zakon o doprinosima, <http://www.zakon.hr/z/365/Zakon-o-doprinosima>

74. Zakon o porezu na dobit pravnih lica, ("Sl. glasnik RS", br. 25/2001, 80/2002, 80/2002 - dr. zakon, 43/2003, 84/2004, 18/2010, 101/2011, 119/2012, 47/2013, 108/2013, 68/2014 - dr. zakon, 142/2014, 91/2015 - autentično tumačenje i 112/2015)
75. Zakon o porezu na dobit, <http://www.zakon.hr/z/99/Zakon-o-porezu-na-dobit>
76. Zakon o porezu na dodatnu vrednost, („Sl. Glasnik RS“, br. 84/04, 86/04 – ispr., 61/05, 61/07, 93/12, 108/13, 68/14 – dr.zakon 142/14)
77. Zakon o porezu na dodatnu vrijednost, <http://www.zakon.hr/z/186/Zakon-o-porezu-na-dodanu-vrijednost>
78. Zakon o porezu na dohodak, <http://www.zakon.hr/z/85/Zakon-o-porezu-na-dohodak>
79. Zakon o postupku registracije u Agenciji za privredne registre ("Sl. glasnik RS", br. 99/2011 i 83/2014)
80. Zakon o privrednim društvima ("Sl. glasnik RS", br. 36/2011, 99/2011, 83/2014 - dr. zakon i 5/2015)
81. Zakon o privrednim komorama ("Sl.glasnik RS", 112/15)
82. Zakon o računovodstvu, ("Sl. glasnik RS", br. 62/2013)
83. Zakon o zadrugama, ("Sl. glasnik RS", br. 112/2015)
84. Zakon o zdravstvenom osiguranju ("Sl. glasnik RS", br. 107/2005, 109/2005 - ispr., 57/2011, 110/2012 - odluka US, 119/2012, 99/2014, 123/2014, 126/2014 - odluka US, 106/2015 i 10/2016 - dr. zakon)

Nacionalna alijansa za lokalni ekonomski razvoj (NALED)
Makedonska 30/VII, Beograd, Srbija
011 33 73 063 | office@naled.rs
www.naled.rs